

Nenoteiktības mazināšana:

iespējas un izaicinājumi
Latvijas – ASV ekonomiskajās attiecībās

Nataniels Feigelsons

Rīga, 2026. gada janvāris

Nenoteiktības mazināšana:
iespējas un izaicinājumi Latvijas – ASV ekonomiskajās attiecībās

Rīga. LaSER domnīca. 2026.

Autors: Nataniels Feigelsons (*Nathaniel Fagelson*)
Maketu un vāka dizainu veidoja: LaSER domnīca

ISBN 978-9934-9374-1-5

© LaSER domnīca. 2026.

SATURS

SATURS	1
PRIEKŠVārds	3
KOPSAVILKUMS	4
IEVADS	5
1. STĀSTS SKAITĻOS	6
2. KVALITĀTĪVĀ ANALĪZE	17
3. PERSPEKTĪVAS UN IESPĒJAS	23
SECINĀJUMI	26
AUTORS	28

PRIEKŠVārds

Šis ir aktuāls un uz nākotni vērsts pētījums par Latvijas un Amerikas Savienoto Valstu (ASV) ekonomiskajām attiecībām, kas tapis laikā, kad globālo ekonomiku būtiski pārveido tehnoloģiskie satricinājumi, mainīgas ģeopolitiskās alianses un diskusijas par starptautiskās tirdzniecības noteikumiem, kas atsākušās lielā mērā ASV politiskās vadības ietekmē.

Ir maz attiecību, kas Latvijai būtu tik nozīmīgas kā tās, kas saista ar ASV. Mūs vieno izšķiroši un ilgstoši drošības saišu tiklojumi, kā arī pārliecība, ka ekonomiskās iespējas vislabāk plaukst brīvā sabiedrībā. Tieši šīs vērtības veido pamatu partnerībai, kurai ir jāklūst gan ciešākai, gan daudzveidīgākai, it īpaši laikā, kad situācija globālajos tirgos kļūst aizvien nenoteiktāka.

Ziņojums uzskatāmi parāda gan pašreizējo Latvijas un ASV ekonomisko attiecību stiprās puses, gan arī līdz galam neizmantoto potenciālu. Lai arī Latvijas tirdzniecība ar ASV pēdējos gados ir stabili augusi, salīdzinot ar Baltijas kaimiņvalstīm, joprojām ir vieta ekonomiskās partnerības izaugsmei.

ASV ir būtisks investīciju, zināšanu un tehnoloģiskās sadarbības avots. Tajā pašā laikā Latvijas uzņēmumiem ir, ko piedāvāt ASV. Neatkarīgi no tā, vai runa ir par aizsardzību, zaļo enerģiju, modernu ražošanu vai digitālajiem pakalpojumiem, Latviju un ASV vieno savstarpēji papildinošas priekšrocības, kas, gudri izlīdzinātas un savienotas, var kalpot

par izaugsmes dzinēj spēku abās Atlantijas okeāna pusēs. Šo attiecību stiprināšana nav tikai ekonomiska nepieciešamība – tā ir investīcija Baltijas un Ziemeļvalstu reģionā, kā arī plašākas transatlantiskās kopienas drošībā un konkurētspējā.

Ziņojums piedāvā atklātu un datus balstītu Latvijas pašreizējās pozīcijas izvērtējumu, skaidri iezīmējot gan izaicinājumus, ar kuriem saskaras eksportētāji ceļā uz ASV tirgu, gan iespējas, kurām jābūt politikas veidotāju prioritāšu saraksta augšgalā. Tiek izgaismotas jomas, kurās Latvija pārliecinoši izceļas, kurās atpaliek un kurās izlēmīga rīcība var nest taustāmus rezultātus. Nacionālās ekonomikas stratēģijas balstīšana faktos, nevis pieņēmumos ir priekšnoteikums izturīgas un uz nākotni vērstas ekonomikas veidošanai.

Ziņojuma autors Nataniels Feigelsons (*Nathaniel Fagelson*) ir Stenforda Universitātes Kalifornijā (ASV) ekonomikas students. 2025. gada vasarā Stenfordas Universitātes starptautiskās prakses programmas ietvaros viņš strādāja domnīcā *LaSER*. Nataniels izrādījās izcils Amerikas vēstnieks Latvijā plašākā nozīmē – organiski iekļāvās *LaSER* pētnieku komandā un ar lielu interesi iesaistījās Latvijas kultūras dzīvē. Viņa analītiskie standarti un zināšanas sniedza nozīmīgu pienesumu pētniecības darbā. Šis ziņojums ir Nataniela profesionālais ieguldījums Latvijas un ASV ekonomisko attiecību izpētē.

Aigars Rostovskis
PhD, LaSER padomes
priekšsēdētājs

Daunis Auers
PhD, LaSER valdes
priekšsēdētājs

KOPSAVILKUMS

Izaugsmes potenciāls

Lai gan Latvijas eksporta un Latvijas – ASV savstarpējo investīciju rādītāji pieaug, Lietuva un Igaunija šajās jomās joprojām uzrāda augstākus rezultātus.

Ekonomiskā nenoteiktība un mainīgā vide

Pašreizējo ekonomisko situāciju raksturo nenoteiktība. Neprognozējamas tirdzniecības sarunas, tarifi un makroekonomiskie apstākļi liek uzņēmumiem un investoriem pastāvīgi pielāgot savas darbības stratēģijas.

Eksporta iespējas

Neraugoties uz izaicinošajiem apstākļiem, eksportētājiem ASV tirgū paveras jaunas iespējas. Nesen izveidotais ASV un ES tirdzniecības ietvars varētu sniegt Latvijas uzņēmumiem būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar konkurentiem no valstīm, kurām tiek piemēroti augstāki tarifi.

Investīciju piesaiste

Latvijas stratēģiskajām nozarēm – aizsardzībai, enerģētikai un tehnoloģijām – ir augsts potenciāls piesaistīt ASV investīcijas.

Baltijas zīmols

Latvijas investīciju perspektīvas negatīvi ietekmē spēcīga nacionālā zīmola trūkums. Ciešāk sadarbojoties ar Igauniju un Lietuvu, Latvija var kļūt par daļu no vienota uzņēmējdarbībai draudzīgu valstu reģionālā tēla.

IEVADS

Viens no *LaSER* domnīcas mērķiem ir veicināt Latvijas ekonomiskās konkurētspējas palielināšanu Eiropas un pasaules mērogā. Lielās valstis bieži vien var paļauties uz saviem iekšzemes tirgiem, bet mazajām valstīm trūkst šādu iespēju. Tāpēc eksports ir svarīgs Latvijas ekonomiskās konkurētspējas rādītājs un ir būtisks valsts izaugsmes dzinējspēks.

ASV ir viena no galvenajām Latvijas politiskajām sabiedrotajām kopš neatkarības atjaunošanas. Tomēr ASV mainīgās attiecības ar NATO ir padarījušas attiecības ar Baltijas valstīm neskaidrākas. Mainoties Vašingtonas prioritātēm, var mainīties arī politiskās attiecības ar Rīgu.

Ekonomikas jomā šīm attiecībām ir izaugsmes potenciāls. Trampa administrācijas

ieviestie tarifi globālajiem tirdzniecības partneriem ir akcentējuši ASV lomu pasaules ekonomikas sistēmā, un globālās ekonomikas modeļi strauji mainās nenoteiktības apstākļos. Latvijai ir svarīgi saprast savu lomu šajā sistēmā.

Ziņojuma mērķis ir izprast pašreizējās ekonomiskās attiecības starp ASV un Latviju, izpētīt pašreizējās situāciju ietekmi un definēt Latvijas iespējas attīstīt ekonomiskās attiecības ar ASV.

Ziņojumā tiek izmantoti publiski pieejamie dati un intervijas ar uzņēmējiem, valdības un NVO līderiem.¹ Šīs intervijas tika veiktas gan klātienē, gan tiešsaistē.

¹ Respondenti pārstāv šādas uzņēmēj sabiedrības un organizācijas: *Aerones*, *Draugiem Group*, Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL), Latvijas Republikas goda konsuls Amerikas Savienotajās Valstīs, Latvijas Amerikas Tirdzniecības kamera (LACC), Latvijas Eksportētāju asociācija *The Red Jackets*, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA), Latvijas Korrūpcijas asociācija, *SAF Tehnika*, ASV vēstniecība Latvijā un *Valpro*.

1. STĀSTS SKAITĻOS

Ņemot vērā ģeogrāfisko distanci (Vašingtona atrodas vairāk nekā 7000 km attālumā no Rīgas), ASV nav viena no Latvijas galvenajām tirdzniecības vai investīciju partnerēm – 2024. gadā tā ierindojās 11. vietā eksporta ziņā, bet ASV investori veidoja tikai 1,7% no visām ārvalstu tiešajām investīcijām Latvijā.

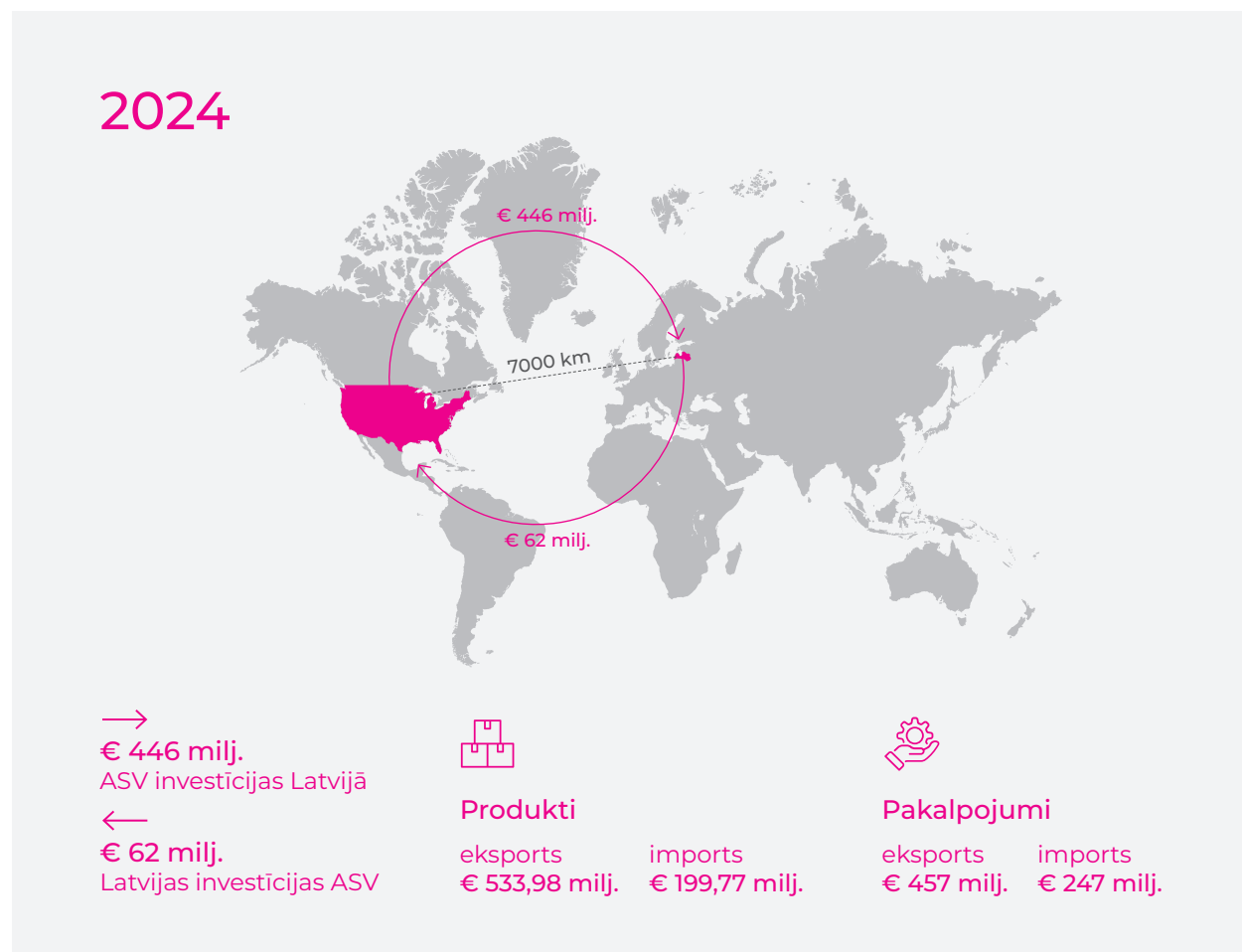
Tomēr ekonomiskās sadarbības tendence ir bijusi pozitīva. Pēdējo gadu laikā ASV ir kļuvusi par nedaudz nozīmīgāku daļu Latvijas tirdzniecības un investīciju ainā. Koksne, elektropreces un tehnoloģiju pakalpojumi ir veicinājuši Latvijas eksporta pieaugumu, un investīcijas no ASV ir pieaugušas. Tomēr, salīdzinot ar Igauniju un Lietuvu, kļūst skaidrs, ka Latvijas ekonomikai ir iespējas tirdzniecības un investīciju pieaugumam ar ASV.

Ir jāņem vērā, ka dati par ASV un Latvijas ekonomiskajām attiecībām neatspoguļo pilnīgu ainu. Piemēram, gandrīz visos

Latvijas lielveikalos, veikalos un restorānos ir pieejami Coca-Cola produkti. Tomēr šie dzērieni netiek importēti no ASV, tādēļ neparādās tirdzniecības datos.

Tas pats attiecas uz investīcijām. Daudzi ASV uzņēmumi investē Latvijā caur saviem Eiropas meitasuzņēmumiem, kas netiek klasificēti kā ASV ārvalstu tiešās investīcijas. Arvien globalizētākā pasaulē uzņēmumi var viegli mainīt juridisko atrašanās vietu neatkarīgi no ekonomiskās darbības. Ja pašlaik vienīgi uz uzņēmumu reģistrētajām mītnes vietām, svarīgi dati netiks ņemti vērā.

Turklāt, ņemot vērā Latvijas ekonomikas nelielo apjomu, atsevišķi dalībnieki var ietekmēt datus, kas nav uzskatāmi par ilgtermiņa tendencēm. Empīriskie dati sniedz stabilu pamatu, lai izprastu ekonomiskās attiecības starp Latviju un ASV, taču tie neatspoguļo situāciju pilnībā.

PREČU TIRDZNICĪBA

Pēdējo 20 gadu laikā Latvija ir uzrādījusi preču tirdzniecības pārpalikumu ar ASV, vienīgais izņēmums ir divi globālās finanšu krīzes gadi – 2007. un 2008. Importa apjoms no ASV pēdējā desmitgadē ir audzis lēni, toties pēdējos piecos gados strauji ir palielinājies eksports uz ASV. Eksporta augstākais punkts bija 2022. gadā, sasniedzot 612 mil-

jonus eiro, un kopš tā laika katru gadu tas pārsniedz 500 miljonus eiro. Eksporta apjoma pieaugums ir palielinājis Latvijas tirdzniecības pārpalikumu, un eksports uz ASV tagad veido nedaudz vairāk nekā 1% no IKP.² Nelielais tirdzniecības pārpalikums ar ASV ir kļuvis daudz lielāks pēdējo trīs gadu laikā, divos gados pārsniedzot 300 miljonus eiro.

1. attēls

Latvijas preču tirdzniecības bilance ar ASV 2005.–2024. gadā (milj. EUR)

Avots: CSP

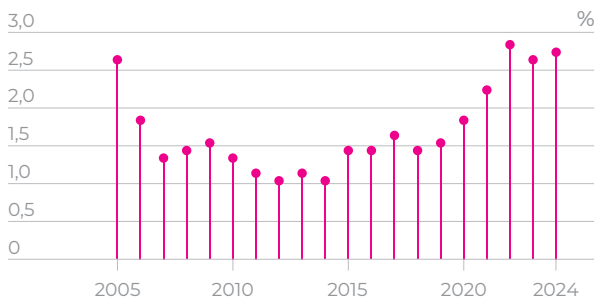
Miljoni EUR

2. attēls

Latvijas eksports uz ASV 2005.–2024. gadā (% no kopējā eksporta)

Avots: CSP

Latvijas eksports uz citām kaimiņvalstīm, galvenokārt Eiropas un Krievijas tirgiem, vēsturiski ir bijis daudz lielāks nekā eksports uz ASV. Pēdējo divdesmit gadu laikā eksports uz ASV ir veidojis 1–2% no Latvijas kopējā eksporta apjoma. Izmantojot kombinētās nomenklatūras (KN) sistēmu (ES tirdzniecības kategorizēšanas metodi) divciparu līmenī, Latvijas lielākā eksporta preču kategorija uz ASV 2000. gadu beigās un 2010. gadu sākumā bija alkoholiskie dzērieni – galvenokārt degvīns (visticamāk, *Stolichnaya*). Taču pēdējo 15 gadu laikā šajā nozarē prak-

tiski nav novērots eksporta pieaugums, un tā ir kļuvusi par mazāk nozīmīgu faktoru tirdzniecībā ar ASV. Elektronisko iekārtu, piemēram, datu pārraides un tīkla iekārtu, eksports 2013. gadā apsteidza dzērienu eksportu kā nozīmīgāko eksporta kategoriju, līdz nesēn to savukārt apsteidza koksnes eksports.

Pēdējos gados eksports uz ASV ir pieaudzis kā procentuālā daļa no kopējā eksporta apjoma, tuvojoties 3%. Latvijas ievērojamo eksporta pieaugumu uz ASV pēdējā laikā būtiski ir veicinājis koksnes eksports. No 2019. līdz 2022. gadam koksnes eksports uz ASV pieauga gandrīz desmitkārt, sasniedzot maksimālo apjomu – 218 miljonus eiro 2022. gadā.

Saskaņā ar nozares eksperta viedokli, Latvijas mežsaimniecības nozare ir cieši saistīta ar ASV būvniecības nozari. Lielākā daļa uz ASV eksportētās Latvijas koksnes tiek izmantota būvniecībā. ASV būvniecības tirgus apstākļi – galvenokārt būvniecības uzplaukums pēc COVID un rekordaugstās koksnes cenas – ir veicinājuši to, ka Latvijā izgatavotās orientētas skaidu plātnes (OSB) un zāģmateriāli ir kļuvuši par galvenajiem nozares eksporta

² Widgren, J. Feb. 21, 2025. How will U.S. imposed tariffs affect Latvian export and economy in general? OP Bank. <https://www.opbank.lv/en/about-us/news2/20252/how-will-u.s.-imposed-tariffs-affect-the-latvian-economy>

produktiem. Tomēr pieprasījums un cenas ASV tirgū ir samazinājušās kopš augstākā punkta 2022. gadā, tāpēc šobrīd koksnes eksports ir samazinājies.

Tomēr Latvijas eksporta pieaugumu ir veicinājušas arī citas nozares un produkti, ne tikai koksne. Pēdējo piecu gadu laikā ir pieaudzis elektroiekārtu, mehānisko ierīču un precizitātes instrumentu tirdzniecības apjoms. 2024. gadā šīs trīs kategorijas līdz ar koksni veidoja gandrīz divas trešdaļas no Latvijas eksporta uz ASV.

2024. gadā nozīmīgākie Latvijas eksporta produkti uz ASV pēc KN 8 ciparu preču klasifikācijas bija OSB plātnes; datu pārraides iekārtas; teleskopiskie tēmēkļi un periskopi; reaģenti; endoskopi. OSB plātņu eksporta apjoms bija vairāk nekā 77 miljoni eiro jeb gandrīz 15%, bet datu pārraides iekārtu eksporta apjoms – vairāk nekā 48 miljonus eiro jeb 9% no visa eksporta uz ASV attiecīgajā laikā.

Latvijas imports no ASV pēdējos gados ir svārstījies 1% robežās no kopējā importa

1. tabula

Latvijas galvenie eksporta produkti uz ASV 2024. gadā (milj. EUR)

Piezīme: Preces ir klasificētas saskaņā ar Kombinēto nomenklatūru (KN), ko Eiropas Savienība izmanto tarifu un ārējās tirdzniecības statistikas uzskaites vajadzībām.

Avots: CSP

Kategorija	KN 2. līmeņa nodaļas	Miljoni EUR
Koksne un koka izstrādājumi; kokogles	44	148,7
Optiskās ierīces un aparatūra, foto un kino ierīces un aparatūra, mērierīces un kontrolierīces un aparatūra, precizitātes instrumenti un iekārtas, medicīnas un ķirurģiski instrumenti un aparatūra; to daļas un piederumi	90	69,2
Elektroierīces un elektroiekārtas un to detaļas	85	67,7
Mehānismi un mehāniskās iekārtas; katli un to daļas	84	53,6
Stikls un stikla izstrādājumi	70	25,5
Dažādi ķīmiskie produkti	38	24,6
Minerālais kurināmais, minerāleļļas un to pārtvaices produkti; bitumenvielas; minerālvaski	27	13,3
Dzērieni, alkoholiski šķidrumi un etiķis	22	13,1
Mēbeles; gultas piederumi, matračī, matraču pamati, polsterējumi un tamlīdzīgi pildīti mājas aprīkojuma izstrādājumi; gaismekļi un apgaismes piederumi, kas citur nav minēti un iekļauti; izgaismotas izkārtnes, tablo un tamlīdzīgi izstrādājumi; saliekamās būvkonstrukcijas	94	12,9
Organiskie ķīmiskie savienojumi	29	12,8
Zivis un vēzveidīgie, mīkstmieši un citi ūdens bezmugurkaulnieki	03	11,9
Dzelzs vai tērauda izstrādājumi	73	11,9
Gaļas, zivju un vēzveidīgo, mīkstmiešu vai citu ūdens bezmugurkaulnieku izstrādājumi	16	11,2
Transportlīdzekļi, izņemot dzelzceļa vai tramvaju ritošo sastāvu, un to daļas un piederumi	87	10,0

2. tabula

Latvijas galvenie importa produkti no ASV 2024. gadā (milj. EUR)

Piezīme: Preces ir klasificētas saskaņā ar Kombinēto nomenklatūru (KN), ko Eiropas Savienība izmanto tarifu un ārējās tirdzniecības statistikas uzskaites vajadzībām.

Avots: CSP

Kategorija	KN 2. līmeņa nodaļas	Miljoni EUR
Elektroierīces un elektroiekārtas un to detaļas	85	43,8
Minerālais kurināmais, minerāleļļas un to pārtvaices produkti; bitumenvielas; minerālvaski	27	36,3
Optiskie, fotogrāfiskie, kinematogrāfiskie, mērinstrumenti un kontroles ierīces, precizitātes, medicīniskie vai ķirurģiskie instrumenti un aparāti; to daļas un piederumi	90	26,5
Gaisa kuģi, kosmosa kuģi un to daļas	88	23,7
Mehānismi un mehāniskās iekārtas; katli un to daļas	84	17,2

apjoma. Elektroierīču un elektroiekārtu, mehānismu un mehānisko ierīču, kā arī optisko, medicīnisko un mērinstrumentu imports ir nozīmīgas preču kategorijas tirdzniecībā ar ASV. 2022. un 2023. gadā gaisa kuģu detaļas uz laiku kļuva par Latvijas lielāko importa pozīciju no ASV, tomēr, kā norādīja viens no respondentiem, lielāko daļu veidoja remontētie *airBaltic Pratt & Whitney* dzinēji. Naftas produktu imports, kas iepriekš bija nenozīmīgs, pieauga 2023. un 2024. gadā, Latvijai turpinot mazināt atkarību no Krievijas energoresursiem.

Atsevišķu preču kategoriju līmenī naftas eļļas 2024. gadā bija pārliecinoši nozīmīgākā importa prece no ASV. Naftas eļļu importa kopapjoms pārsniedza 36 miljonus eiro, veidojot gandrīz 20% no kopējā attiecīgā gada importa no ASV. Gaisa kuģu detaļas (visticamāk, jau minētie remonta darbi) ierindojās otrajā vietā ar gandrīz 18 miljoniem eiro, un nozīmīgu importa pozīciju ieņēma arī datu pārraides iekārtas.

Latvija ar ASV tirgojas mazāk intensīvi nekā tās kaimiņvalstis Igaunija un Lietuva, kuru

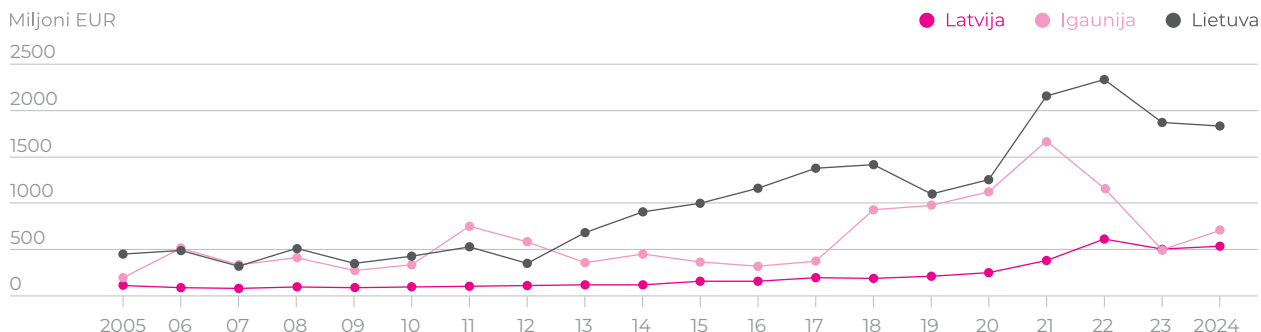
eksporta apjoms pēdējo divdesmit gadu laikā gandrīz pastāvīgi ir pārsniedzis Latvijas rādītājus.

Igaunijas galvenās eksporta kategorijas ir elektroierīces un elektroiekārtas, naftas produkti, mehāniskās ierīces un iekārtas, koksne, kā arī precīzijas instrumenti, kas līdzinās Latvijas prioritārajām eksporta kategorijām, jo abas valstis uz ASV eksportē daudzus līdzvērtīgus produktus. Piemēram, 2024. gadā Igaunijas vadošā eksporta prece uz ASV bija datu pārraides iekārtas, nodrošinot 177 miljonu eiro pārdošanas apjomu, pretstatā Latvijas 48 miljoniem eiro. Igaunijas elektroierīču un elektroiekārtu eksporta apjoms 2021. gadā pārsniedza 1 miljardu eiro, tajā gadā kopējo valsts eksporta apjomu uz ASV palielinot līdz vairāk nekā 1,5 miljardiem eiro. Lai gan naftas produkti joprojām ir viena no galvenajām Igaunijas eksporta precēm, kopš 2021. gada tā ir piedzīvojusi ievērojamu apjomu kritumu. 2024. gadā Igaunijas preču eksports uz ASV pārsniedza 700 miljonus eiro – vairāk nekā Latvijai, taču ievērojami mazāk, salīdzinot ar 2021. gadu.

3. attēls

Baltijas valstu eksports uz ASV 2005.–2024. gadā (milj. EUR)

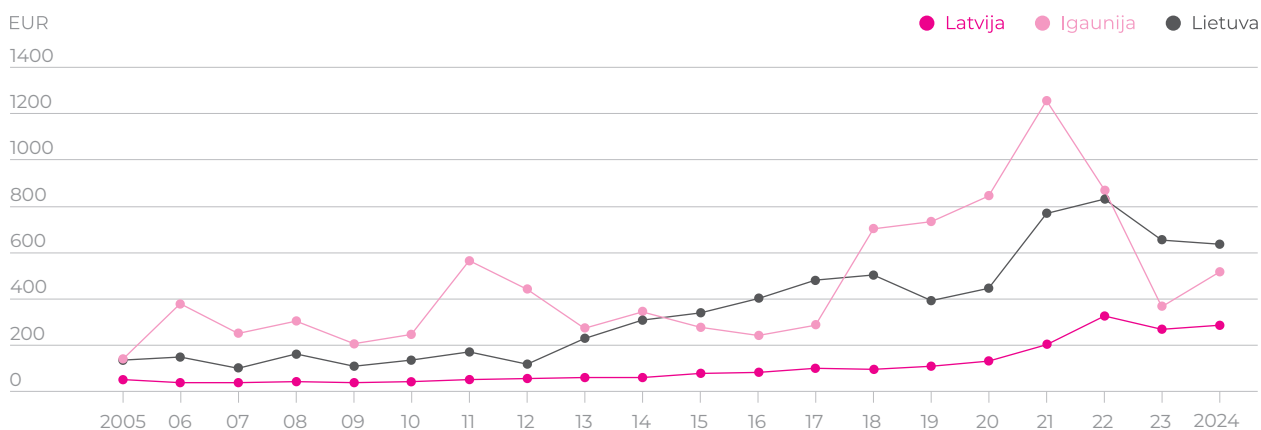
Avots: CSP, Igaunijas statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika

4. attēls

Baltijas valstu eksports uz ASV uz vienu iedzīvotāju 2005.–2024. gadā (EUR)

Avots: CSP, Igaunijas statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika

Pēdējā laikā Lietuvas eksporta struktūra ir bijusi atšķirīga. Pēdējās divās desmitgadēs Lietuvas galvenā eksporta prece tirdzniecībā ar ASV ir bijusi naftas produkti. Pēdējā desmitgadē ievērojami pieaudzis ķīmiskās rūpniecības produkcijas eksports, kas kopā ar naftas produktiem veicināja Lietuvas preču eksporta apjoma kāpumu, pārsniedzot 2 miljardu eiro robežu 2021. un 2022. gadā. 2024. gadā Lietuva uz ASV eksportēja preces 1,8 miljardu eiro vērtībā. Citas nozīmīgas eksporta kategorijas 2024. gadā bija mēbeles, precīzijas instrumenti, mēslojums, dzelzs un tērauds, kā arī elektroierīces un elektroiekārtas.

Jāatzīmē, ka tirdzniecības statistika atspoguļo bruto eksporta apjomu, aptverot gan tiešo eksportu, gan reeksportu. Reeksportētās preces caur valsti tiek transportētas uz galamērķi bez būtiskām izmaiņām vai pārstrādes. Lai gan reeksports

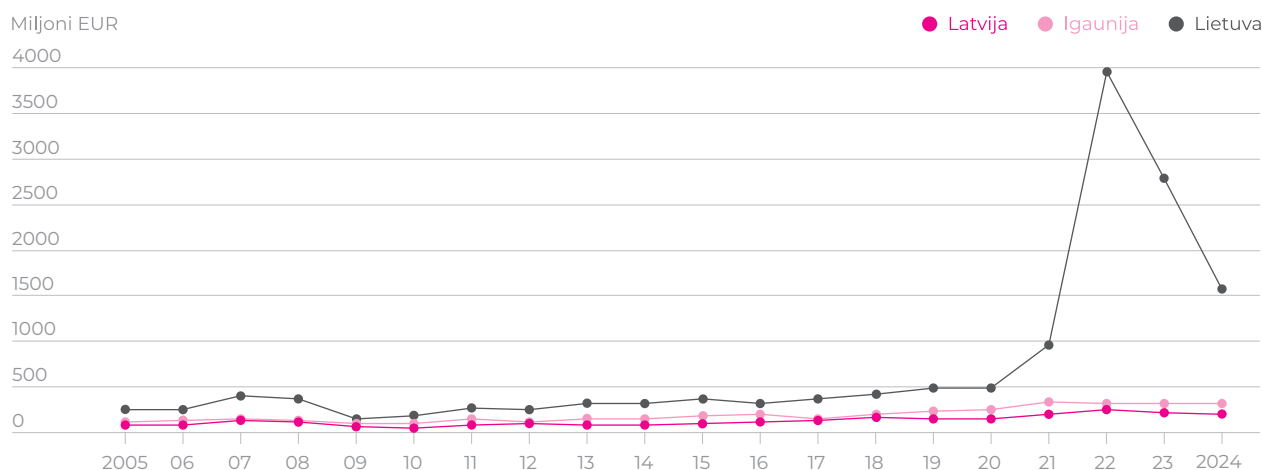
uzlabo valsts eksporta statistiskos rādītājus, tas nerada nozīmīgu pievienoto vērtību valsts ekonomikai.

OECD pievienotās vērtības tirdzniecības (TIVA, *Trade in Value Added*) datubāze sniedz precīzāku priekšstatu par to, kuras valstis gūst patiesu labumu no tirdzniecības. Piemēram, Lietuva pēdējos gados ir eksportējusi naftas produktus uz ASV simtiem miljonu eiro vērtībā, taču saskaņā ar TIVA statistiku tikai neliela daļa no šīs summas bija Lietuvā radītā pievienotā vērtība. Pievienotās vērtības statistika apliecina, ka Baltijas valstis atsevišķu produktu, piemēram, naftas produktu gadījumā dažkārt darbojas kā starpnieki jeb reeksportētāji, nevis kā ražotāji, kas radītu būtisku pievienoto vērtību. Tādējādi pievienotās vērtības analīze palīdz izprast patieso ekonomisko vērtību, ko valsts gūst no tirdzniecības.

5. attēls

Baltijas valstu imports no ASV 2005.–2024. gadā (milj. EUR)

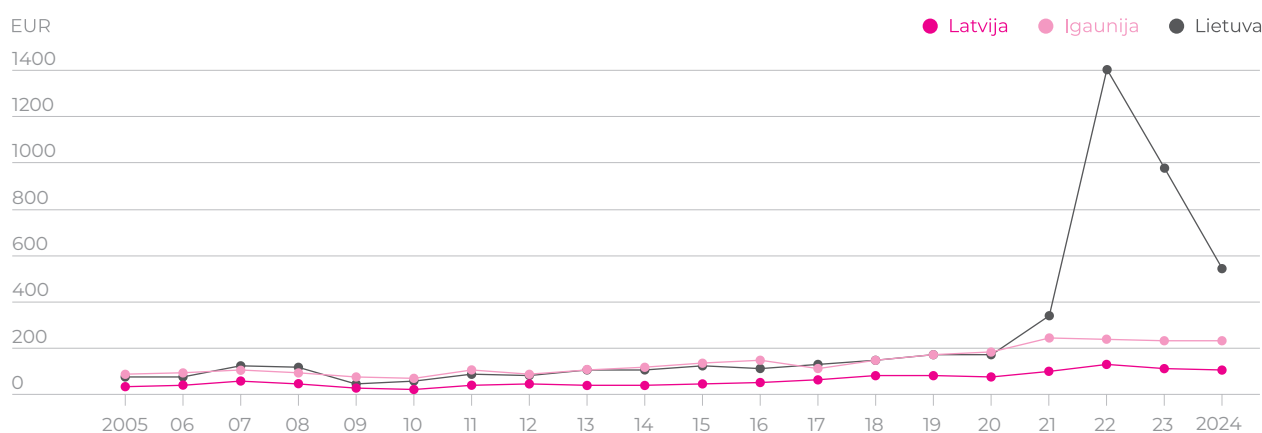
Avots: CSP, Igaunijas statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika

6. attēls

Baltijas valstu imports no ASV uz vienu iedzīvotāju 2005.–2024. gadā (EUR)

Avots: CSP, Igaunijas statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika

Latvija no kaimiņvalstīm, it īpaši no Lietuvas, atpaliē arī ASV preču importa ziņā. Lietuvas imports no ASV 2024. gadā sasniedza 544 eiro uz vienu iedzīvotāju, Igaunijas – 229 eiro, bet Latvijas – tikai 107 eiro uz vienu iedzīvotāju. Lai gan mazāks importa apjoms nozīmē pozitīvāku tirdzniecības bilanci, tas vienlaikus liecina par vājāku ekonomisko iesaisti sadarbībā ar ASV, salīdzinot ar kaimiņvalstīm.

Kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā Lietuva no ASV galvenokārt ir importējusi naftas eļļas un gāzes, 2022. gadā tās apjomam pārsniedzot 3 miljardu eiro robežu. Citi nozīmīgi Lietuvas importa produkti bija transportlīdzekļi, mehāniskās ierīces un iekārtas, precīzijas instrumenti, zvejas produkti, kā arī ieroči un munīcija.

Igaunijas importa apjoms no ASV bija mazāks nekā Lietuvai, tomēr tas joprojām divkārt pārsniedza Latvijas rādītājus uz vienu iedzīvotāju. 2024. gadā nozīmīgākās Igaunijas importa preces no ASV bija elektroierīces un elektroiekārtas, precīzijas instrumenti, mehānismi un mehāniskās ierī-

ces, dārgakmeņi un dārgmetāli, kā arī gaisa kuģu detaļas.

Lai gan tirdzniecības pieaugums un ciešāka globālā integrācija var sniegt ekonomisku labumu, ne vienmēr tā ir lietderīga. Baltijas valstu ekonomikām ir raksturīgas iesakņojušās tirdzniecības plūsmas ar Krieviju un Baltkrieviju, kuras tās cenšas ierobežot. Piemēram, neraugoties uz ES sankcijām, Igaunija piedzīvoja strauju naftas produktu importa pieaugumu no Baltkrievijas, ko veicināja reeksporta shēmas un manipulācijas ar muitas kodiem.³ Baltkrievijas naftas produktu imports un tam sekojošais reeksports, izmantojot nepilnības muitas noteikumos un starpnieku tirdzniecības tīklos, ļāva Lukašenko režīmam apiet sankcijas.

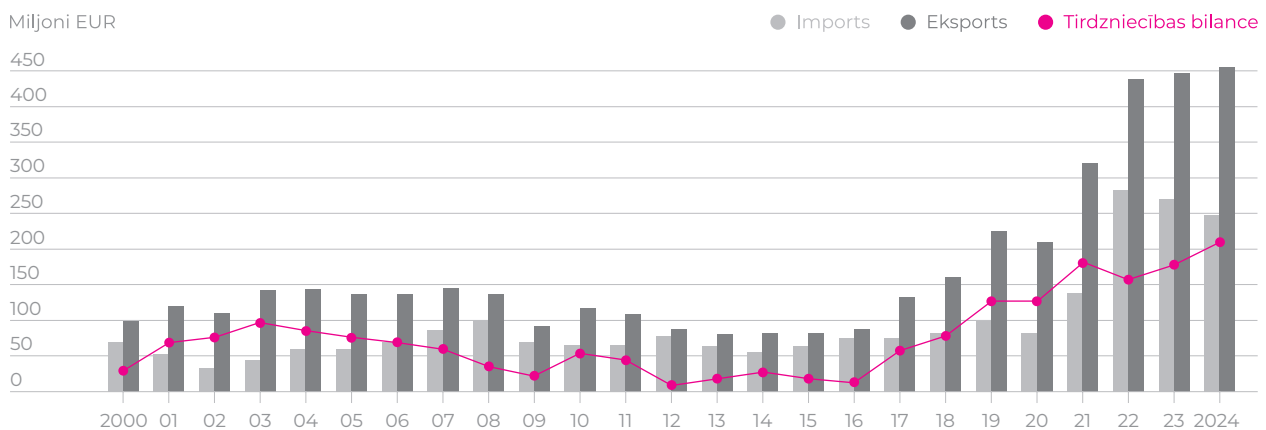
Tādējādi ne vienmēr tirdzniecība Baltijas valstīm ir izdevīga. Tirdzniecība, kas ietver reeksportētas preces vai plūsmas, kas saistītas ar politiski nestabiliem režīmiem, piemēram, Baltkrieviju, ne tikai pastiprina ekonomisko atkarību un drošības apdraudējumu, bet arī rada nopietnus ētiskus draudus Baltijas valstīs.

PAKALPOJUMU TIRDZNIECĪBA

7. attēls

Latvijas pakalpojumu tirdzniecības balance ar ASV 2000.–2024. gadā (milj. EUR)

Avots: Latvijas Banka

Kopš gadsimta sākuma Latvijas pakalpojumu tirdzniecības balance ar ASV ir bijusi pozitīva. Pēc pirmajās desmitgadēs piedzīvotās stagnācijas pakalpojumu eksports – galvenokārt IT un telekomunikāciju nozarē – pēdējo astoņu gadu laikā ir stabili pieaudzis.

Pēc COVID-19 pandēmijas ir palielinājies arī pakalpojumu imports. Nesenais izaugsmes temps pakalpojumu tirdzniecībā ar ASV ir apstaidzījis kopējo pakalpojumu tirdzniecības pieaugumu. 2024. gadā pakalpojumu eksports uz ASV ceturto gadu pēc kārtas veidoja

³ Roonemaa, H., Jemberga, S., Yaroshevic, A., and R. Poom. Jan. 30, 2022. Behind the Sanctions: How an Estonian-Latvian Conglomerate Benefits from Record Trade with the Lukashenko Regime. Re:Baltica. <https://en.rebaltica.lv/2022/01/behind-the-sanctions-how-an-estonian-latvian-conglomerate-benefits-from-record-trade-with-the-lukashenko-regime/>

aptuveni 6% no kopējā Latvijas pakalpojumu eksporta apjoma. 2024. gadā Latvijas pakalpojumu tirdzniecības bilance ar ASV pirmo reizi pārsniedza 200 miljonu eiro robežu.

IT un telekomunikāciju pakalpojumu eksporta kāpums veicināja pakalpojumu tirdzniecības ar ASV apjoma pieaugumu, apliecinot Latvijas inovatīvo tehnoloģiju uzņēmumu nozīmi. Pēdējā dekādē ir palielinājies arī citu saimnieciskās darbības pakalpojumu eksports. Šī kategorija ietver mārketinga, tirdzniecības, pētniecības, juridiskos un konsultāciju, kā arī citus pakalpojumus.

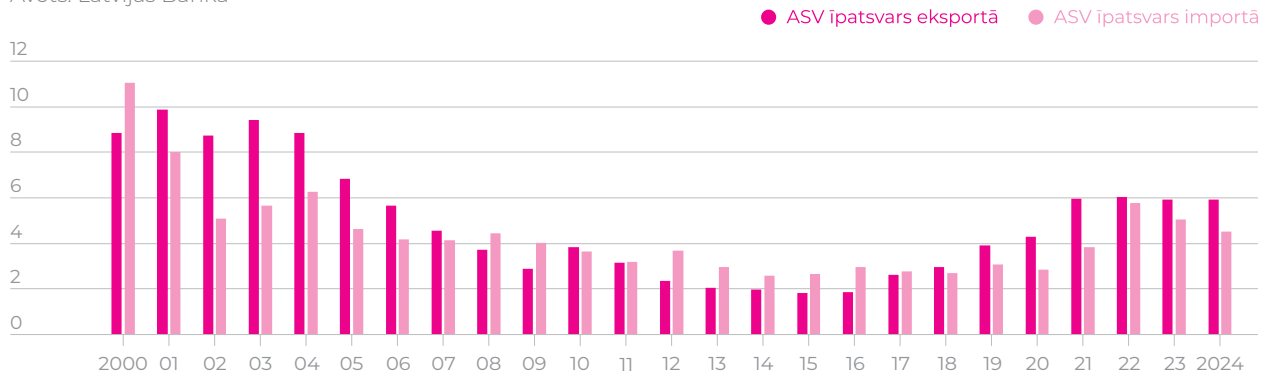
Ap 2016. gadu gaisa kravu pārvadājumi aizstāja dzelzceļa kravu pārvadājumus kā galveno transporta pakalpojumu eksporta veidu, un kopš tā laika gaisa kravu eksports uz ASV ir audzis, neraugoties uz īslaicīgu kritumu COVID-19 pandēmijas laikā. Arī tūrisms pēdējos gados ir radījis lielāku eksporta vērtību – pēdējā desmitgadē ASV tūristu pavadīto nakšu skaits Latvijas viesnīcās ir stabili audzis – no 68 000 naktīm 2015. gadā līdz vairāk nekā 100 000 naktīm 2024. gadā.

Latvijas pakalpojumu imports no ASV pēdējo četrus gadu laikā ir uzrādījis augšup-

8. attēls

Latvijas pakalpojumu eksports un imports tirdzniecībā ar ASV 2000.-2024. gadā (% no kopējā pakalpojumu eksporta un importa)

Avots: Latvijas Banka

9. attēls

Latvijas pakalpojumu eksports uz ASV pa kategorijām 2010.-2023. gadā (milj. EUR)

Avots: Eurostat

Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Telekomunikāciju, datoru un informācijas pakalpojumi	5	8	14	18	22	22	30	52	46	91	101	155	225	225
Pārvadājumi	74	61	38	24	26	17	8	6	31	30	4	12	53	73
Citi saimnieciskās darbības pakalpojumi	11	10	9	7	16	19	27	51	60	67	58	101	81	69
Braucieni	11	14	12	13	10	10	12	12	13	13	23	28	58	67
Ražošanas pakalpojumi, apstrādājot citiem piederošus izejmateriālus	0	0	0	0	3	2	1	0	1	13	17	18	12	5
Finanšu pakalpojumi	5	5	5	5	3	10	9	7	6	4	3	3	5	4
Individuālie, kultūras un atpūtas pakalpojumi	0	0	0	0	1	1	0	0	1	6	0	1	2	2
Būvniecība	0	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	2	1
Citur neiekļauta maksa par intelektuālā īpašuma izmantošanu	0	1	1	1	0	0	0	1	2	1	1	1	2	1
Citur neiekļauti apkopes un remonta pakalpojumi	2	2	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Apdrošināšanas un pensiju pakalpojumi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Citur neiekļautas valdības preces un pakalpojumi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ejošu tendenci. Citu saimnieciskās darbības pakalpojumu imports, ko galvenokārt veidoja tirdzniecības un mārketinga pakalpojumi, pēc pandēmijas pieauga līdz aptuveni 150 miljoniem eiro gadā. Citas pakalpojumu importa kategorijas, kuras 2024. gadā pārsniedza 30 miljonu eiro robežu, bija IT un telekomunikācijas, transports, kā arī tūrisms.

Igaunijas un Lietuvas pakalpojumu eksportu un importu tirdzniecībā ar ASV galvenokārt veido IT un telekomunikāciju, kā arī citi saimnieciskās darbības pakalpojumi. 2024. gadā Igaunijas pakalpojumu eksports uz ASV uz vienu iedzīvotāju pārsniedza Latvijas rādītāju vairāk nekā trīs reizes. No 2021. līdz 2024. gadam arī Lietuvas pakalpojumu eks-

10. attēls

Latvijas pakalpojumu imports no ASV pa kategorijām 2010.–2023. gadā (milj. EUR)

Avots: Eurostat

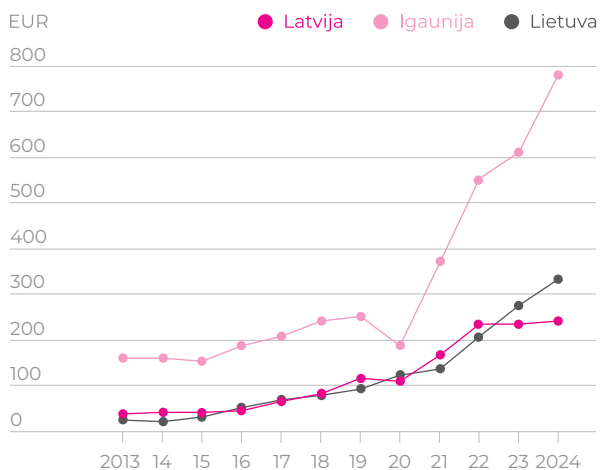
0 100<

Gads	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Citi saimnieciskās darbības pakalpojumi	18	17	26	23	21	22	15	15	12	18	16	63	157	147
Telekomunikāciju, datoru un informācijas pakalpojumi	5	7	7	4	7	9	10	9	14	28	16	19	32	40
Pārvadājumi	17	16	21	18	14	15	16	20	26	22	24	31	42	33
Braucieni	21	18	17	12	12	13	27	23	21	20	11	13	28	30
Individuālie, kultūras un atpūtas pakalpojumi	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	2	4	5	7
Citur neiekļauta maksa par intelektuālā īpašuma izmantošanu	3	5	5	3	1	3	2	4	3	3	6	5	6	5
Citur neiekļauti apkopes un remonta pakalpojumi	0	0	0	0	0	0	0	1	3	2	2	2	7	3
Finanšu pakalpojumi	0	0	0	1	0	2	2	2	3	3	2	2	4	3
Citur neiekļautas valdības preces un pakalpojumi	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ražošanas pakalpojumi, apstrādājot citiem piederošus izejmateriālus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Būvniecība	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Apdrošināšanas un pensiju pakalpojumi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

11. attēls

Baltijas valstu pakalpojumu eksports uz ASV uz vienu iedzīvotāju 2013.–2024. gadā (EUR)

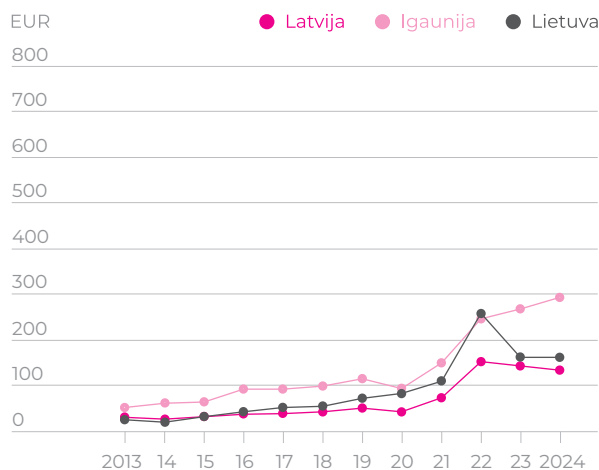
Avots: CSP, Latvijas Banka, Igaunijas Statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika, Lietuvas Banka

12. attēls

Baltijas valstu pakalpojumu imports no ASV uz vienu iedzīvotāju 2013.–2024. gadā (EUR)

Avots: CSP, Latvijas Banka, Igaunijas Statistikas pārvalde, Lietuvas SDA statistika, Lietuvas Banka

porta pieauguma temps uz vienu iedzīvotāju apsteidza Latvijas rādītājus.

2024. gadā Igaunija bija lielākā ASV pakalpojumu importētāja uz vienu iedzīvotāju Baltijas valstu vidū, tai sekoja Lietuva un Latvija. Lietuva 2022. gadā importēja intelektuālo īpašumu vairāk nekā 400 miljonu eiro

vērtībā, izraisot strauju vienreizēju lēcieni ASV pakalpojumu importa apjomos. Ņemot vērā, ka Latvijā un Igaunijā līdzīga tendence netika novērota, šis pieaugums, visticamāk, atspoguļoja vienreizēju vērienīgu maksājumu par ASV piederoša intelektuālā īpašuma izmantošanu.

TIEŠĀS INVESTĪCIJAS

ASV investīcijas Latvijā pieauga 2000. gadu sākumā, bet 2010. gados tās piedzīvoja kritumu, Latvijas ekonomikai atpaliekot no Baltijas reģiona kaimiņvalstīm. Kopš 2020. gada ASV investīciju apjoms ir strauji pieaudzis, 2024. gadā sasniedzot kopējo summu 446 miljonus eiro, kas ir visu laiku augstākais rādītājs. Šīs investīcijas turpina stimulēt inovatīvus Latvijas uzņēmumus. Piemēram, 2025. gada jūnijā Latvijas jaunuzņēmums *Aerones*, kas ražo robotizētas apkopes sistēmas vēja ģeneratoru turbīnām, piesaistīja 62 miljonu ASV dolāru finansējumu ASV

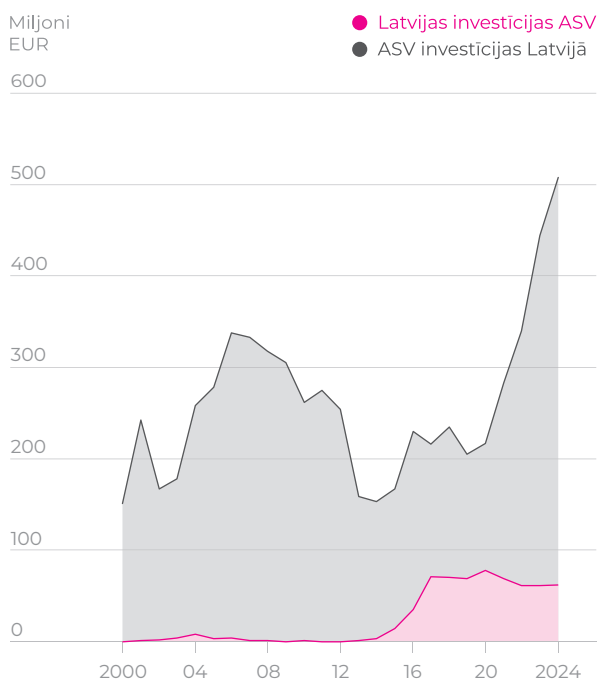
investoru vadītā investīciju kārtā.⁴ Viens no respondentiem norāda, ka ASV investīcijas ir izšķiroši svarīgas Latvijas uzņēmumiem, jo vietējā tirgū trūkst alternatīvu sarežģītiem un kapitālietilpīgiem ieguldījumiem vēlā posma jaunuzņēmumos.

Dažreiz investīcijas plūst abos virzienos. Piemēram, *Aerones* 2024. gadā atvēra operatīvo darbības centru Dalasā, Teksasā, lai efektīvāk apkalpotu ASV tirgu.⁵ Tomēr pirms vairāk nekā desmit gadiem Latvijas investīcijas ASV praktiski neeksistēja. Sākot no

13. attēls

Ārvalstu tiešo investīciju plūsmas starp Latviju un ASV (gada beigās) 2000.–2024. gadā (milj. EUR)

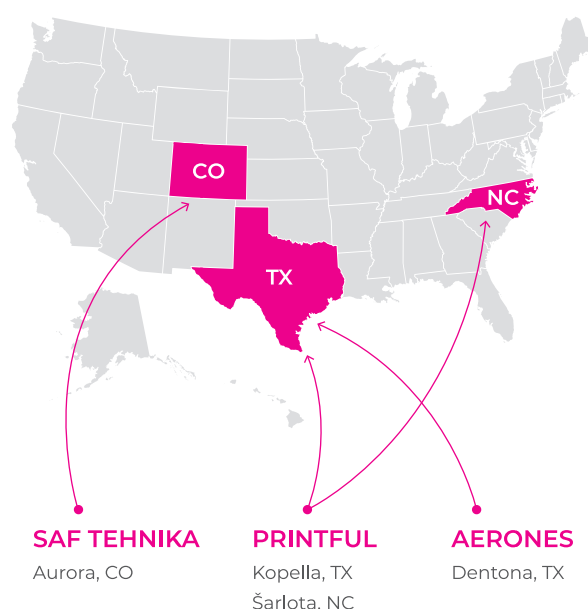
Avots: Latvijas Banka

14. attēls

Latvijas galveno investīciju atrašanās vietas ASV

Avots: uzņēmumu mājaslapas

⁴ Aerones. Jun. 3, 2025. Aerones Secures \$62M in Oversubscribed Financing Round. <https://aerones.com/aerones-secures-62m-in-oversubscribed-financing-round/>

⁵ Aerones. *Op. cit.*

2010. gadu vidus, arvien vairāk Latvijas uzņēmumu sāka investēt ASV. 2013. gadā uzņēmums *SAF Tehnika* atvēra uzņēmuma galveno mītni ASV Denverā, Kolorādo.⁶ Savukārt tehnoloģiju uzņēmums *Printful* 2016. gadā atvēra ražotni Šarlotā, Ziemeļkarolīnā,⁷ bet pēc pieciem gadiem – vēl vienu ražotni Kopellā, Teksasā (Dalasas priekšpilsētā).⁸

Latvijas investīcijas ASV kopš 2017. gada ir stagnējušas, ne visas investīcijas ir bijušas

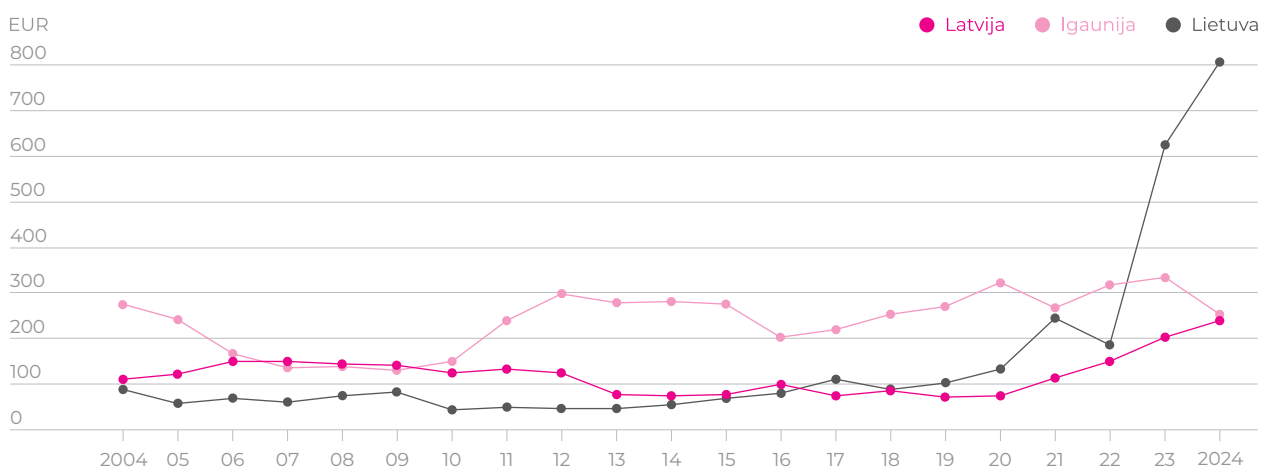
veiksmīgas. Piemēram, ražošanas uzņēmums *Valmieras stikla šķiedra* 2019. gadā slēdza savu darbību ASV pēc tam, kad 2010. gados tur bija atvēris divas rūpnīcas.⁹ Investīcijas ASV tirgū ir dārgas, un ne vienmēr tās ir veiksmīgas.

2024. gadā uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju no ASV apjoms Lietuvā bija vairāk nekā 2 miljardi eiro; kamēr Latvijas un Igaunijas rādītājs nepārsniedza 500 miljoniem eiro.

15. attēls

ASV tiešās investīcijas Baltijas valstīs uz vienu iedzīvotāju (slēgšanas pozīcija) 2004.–2024. gadā (EUR)

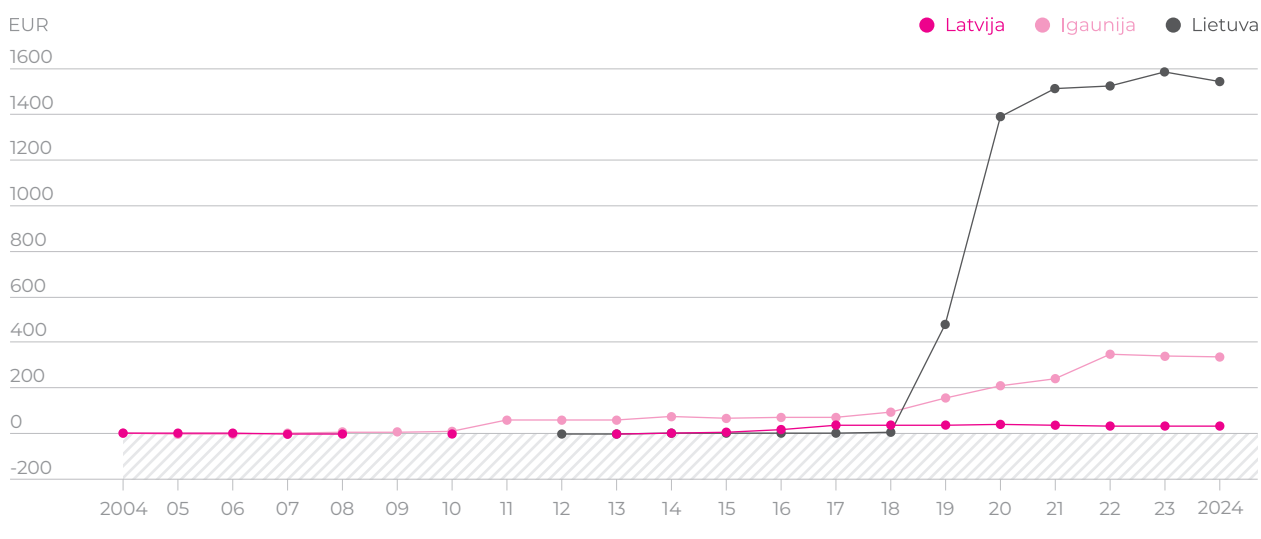
Avots: CSP, Latvijas Banka, Igaunijas Statistikas pārvalde, Igaunijas Banka, Lietuvas SDA statistika, Lietuvas Banka

16. attēls

Baltijas valstu tiešās investīcijas ASV uz vienu iedzīvotāju (slēguma pozīcija) 2004.–2024. gadā (EUR)

Avots: CSP, Latvijas Banka, Igaunijas Statistikas pārvalde, Igaunijas Banka, Lietuvas SDA statistika, Lietuvas Banka

⁶ SAF Tehnika. 2016. SAF Tehnika Media Kit. 2016. https://support.saftehnika.com/upload/file/SAF_MediaKit_2016%20final%2005.05.16.pdf

⁷ Printful. Oct. 3, 2016. Printful opens new location in Charlotte to accommodate rapidly growing business. <https://www.printful.com/news/printful-opens-new-location-in-charlotte-to-accommodate-rapidly-growing-business>

⁸ LSM. Feb. 12, 2021. Printful to open new facility in the US. <https://eng.lsm.lv/article/economy/business/printful-to-open-new-facility-in-the-us.a392694/>

⁹ Saunders, J. Jun. 19, 2019. 350 laid off in Dublin, Ga., as Latvian company shuts down plant 2nd phase. Atlanta Business Journal. <https://www.bizjournals.com/atlanta/news/2019/06/19/350-laid-off-in-dublin-ga-as-latvian-company-shuts.html>

Lai gan Igaunija kādreiz bija Baltijas līdere ASV ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšanā, 2024. gadā ASV tiešo investīciju apjoms uz vienu iedzīvotāju Igaunijā bija gandrīz tāds pats kā Latvijā – apmēram 250 eiro.

Kopš 2022. gada Lietuvas panākumi ASV investīciju piesaistē ir apsteiguši kaimiņvalstis, jo valsts efektīvi pozicionējusi sevi kā ienesīgu tehnoloģiju un biznesa centru. Saskaņā ar *Invest Lithuania* datiem 2023. gadā Lietuvā darbojās 13 ASV bāzēti finanšu tehnoloģiju (*fintech*) uzņēmumi.¹⁰ Turklāt ASV ir Lietuvas lielākais ārvalstu investors globālo biznesa pakalpojumu un IKT nozarē – 2024. gadā ASV uzņēmumi veidoja 37% no visiem šīs nozares ārvalstu centriem.¹¹

Lietuvas tiešo investīciju pieaugums ASV pēdējā laikā ir bijis vēl straujāks. Pēdējo piecu gadu laikā Lietuvas tiešās investīcijas ASV pieauga par 20 000% – no 21,2 miljoniem eiro 2018. gadā līdz 4,3 miljardiem eiro 2022. gadā. 2024. gadā vairāk nekā trešdaļa no Lietuvas tiešajiem ieguldījumiem ārvalstīs bija ASV. Šis straujais kāpums atspoguļo vairākus nozīmīgus uzņēmumu paplašināšanās gadījumus pēdējos gados. Piemēram, Lietuvas mēbeļu ražotājs *SBA Home*

2024. gadā investēja 70 miljonus ASV dolāru rūpnīcā Ziemeļkarolīnā.¹²

Daudzas citas investīcijas ir veicinātas ar valdības atbalsta programmām, piemēram, UCLA Andersona vadības skolas Globālās piekļuves programmu (*Anderson School of Management Global Access Program*) jeb GAP. No 2018. līdz 2024. gadam Lietuvas Inovāciju aģentūra ar GAP atbalstu palīdzēja 24 Lietuvas uzņēmumiem, sadarbojoties ar UCLA MBA studentu komandām, izstrādāt tirgus apgūšanas stratēģijas.¹³ 2024. gadā Lietuvas valdība atvēra *InnoHub Lithuania*, kas atrodas vienā ēkā ar Ziemeļvalstu inovāciju namu (*Nordic Innovation House*) Palo Alto, Kalifornijā, lai sniegtu atbalstu Lietuvas tehnoloģiju uzņēmumiem Silīcija ielejā.¹⁴

Vienlaikus Latvijas tiešās investīcijas ASV šajā pašā periodā piedzīvoja kritumu. Lietuvas tiešo investīciju ASV apjoms uz vienu iedzīvotāju ir gandrīz 50 reizes, bet Igaunijas – vairāk nekā 10 reizes lielāks nekā Latvijai. Lai gan ASV investīciju piesaiste ir Latvijas prioritāte, valsts necīgais investīciju līmenis ASV, salīdzinot ar Baltijas reģiona kaimiņvalstīm, liecina par divpusējo ekonomisko attiecību relatīvo vājumu.

¹⁰ Invest Lithuania. Mar. 20, 2024. The Fintech Landscape in Lithuania: 2023-2024 Report. <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/LT-Fintech-report-2023-2024.pdf>

¹¹ Invest Lithuania. Sep. 12, 2024. Lithuania's business services report. <https://investlithuania.com/wp-content/uploads/LT-GBS-Report-2024.pdf>

¹² North Carolina Department of Commerce. Dec. 17, 2024. Governor Cooper announces first North American manufacturing facility by Lithuanian furniture maker. <https://www.commerce.nc.gov/news/press-releases/2024/12/17/governor-cooper-announces-first-north-american-manufacturing-facility-lithuanian-furniture-maker>

¹³ InnoHub Lithuania. 2024. From Vilnius to Los Angeles: Lithuanian businesses embark on a journey to the US market with Global Access Program. <https://innohublithuania.com/from-vilnius-to-los-angeles-lithuanian-businesses-embark-on-a-journey-to-the-us-market-with-global-access-program/>

¹⁴ Ministry of Economy and Innovation of Lithuania. 2024. Lithuania enters Silicon Valley with the opening of an innovation hub. <https://eimin.lrv.lt/en/structure-and-contacts/news-1/lithuania-enters-silicon-valley-with-the-opening-of-an-innovation-hub/>

2. KVALITATĪVĀ ANALĪZE

GALVENIE DALĪBNIKI

Abās valstīs darbojas vairākas valsts un nevalstiskās organizācijas, kas veicina ekonomiskās saites starp Latviju un ASV. Daudzas no tām sniedz resursus, zināšanas vai kontaktus, ko Latvijas un ASV uzņēmumi

var izmantot, lai paplašinātu savu darbību ASV vai Latvijā. Šīs organizācijas arī regulāri sadarbojas iniciatīvās, kas saistītas ar ASV un Latvijas tirdzniecību un investīcijām.

SVARĪGAS ORGANIZĀCIJAS

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA)

LIAA mērķis ir veicināt ASV investīciju piesaisti Latvijai un palīdzēt Latvijas eksportētājiem gūt panākumus ASV tirgū. Aģentūra ir Latvijas valdības galvenais kontaktpunkts Latvijas uzņēmumiem, kas vēlas paplašināt savu darbību ASV, vai ASV investoriem, kas interesējas par Latviju. LIAA jaunais pārstāvis ASV bāzēsies Ņujorkā. Pārstāvja atrašanās Ņujorkā vērsīs vairāk uzmanības uz ASV Austrumkrastu, ņemot vērā, ka aģentūras iepriekšējais pārstāvis ASV daudzus gadus darbojās Ziemeļkalifornijā.

ASV vēstniecība Rīgā

ASV vēstniecība Rīgā strādā, lai veicinātu Latvijas investīcijas ASV un ASV eksportu uz Latviju. Vēstniecība piedāvā vairākus maksas pakalpojumus ASV uzņēmumiem, kas vēlas paplašināt savu darbību Latvijā, tostarp semināru un pasākumu rīkošanu, kā arī „zelta atslēgas pakalpojumu” (*Gold Key Service*), kura ietvaros vēstniecība sagatavo potenciālo vietējo partneru atlasu un organizē tikšanās ASV uzņēmumiem. Tā kā Latvijai tuvākais ASV Tirdzniecības departamenta birojs atrodas Stokholmā, vēstniecība sadarbojas ar to, lai piesaistītu investīcijas, izmantojot programmas *SelectUSA* atbalstu. ASV vēstniecībai Latvijā ir četras prioritātes ekonomikas jomā: banku un finanšu sektora atvēršana ASV tirgus dalībniekiem; Latvijas enerģētikas nozares diversifikācija; sadarbības veicināšana ar universitātēm, lai sekmētu tehnoloģiju un STEM jomu attīstību; kā arī cīņa pret naudas atmazgāšanu un korupciju.

Amerikas Tirdzniecības palāta Latvijā (AmCham)

AmCham ir nevalstiska organizācija, kas sadarbojas ar ASV Tirdzniecības departamentu. *AmCham* apvieno simtiem biedru – no lielām korporācijām līdz maziem uzņēmumiem un privātpersonām. Organizācijas misija ir veidot ekonomiskās partnerattiecības starp Latviju un ASV, sniegt atbalstu biedriem un veicināt uzņēmējdarbību un investīcijām labvēlīgu vidi Latvijā.

Latvijas – Amerikas Tirdzniecības kamera (LACC)

LACC ir latviešu un diasporas pārstāvju tīkls visā ASV, kas izveidots ar mērķi stiprināt ekonomiskās attiecības starp Latviju un ASV. Tā ir salīdzinoši jauna organizācija, kas dibināta 2017. gadā; tajā strādā viens nepilnas slodzes darbinieks, savukārt reģionālie direktori un valdes locekļi pārstāv dažādus ASV reģionus. Biedru tīklošanās veicināšanai LACC rīko reģionālos pasākumus un šobrīd sadarbojas ar Eksportētāju asociāciju ar mērķi izstrādāt ASV un Latvijas biznesa ziņojumu. LACC arī rīko ikgadējo konferenci *Spotlight Latvia*, pulcinot dažādu jomu Latvijas un ASV līderus.

Latvijas Eksportētāju asociācija (*The Red Jackets*)

Tā ir vadošā organizācija, kas pārstāv eksportētāju intereses Latvijā. Organizācijas trīs galvenie darbības virzieni ir: eksportētāju interešu aizstāvība valdībā; atbalsts organizācijas biedriem, daloties zināšanās un rīkojot pasākumus; eksportētāju tēla stiprināšana sabiedrībā un ekonomikā. Eksportētāju asociācija bieži sadarbojas ar LIAA, LACC, *AmCham* un FICIL. Piemēram, *The Red Jackets* sadarbojas ar LACC, lai izveidotu Latvijas eksportētāju katalogu ASV. Šis projekts kalpos kā resursu avots LACC biedriem, Latvijas goda konsuliem un citiem, kas vēlas veicināt ASV un Latvijas biznesa sadarbību.

Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL)

Lai gan LIAA uzdevums ir piesaistīt ārvalstu investorus, FICIL uzdevums ir nodrošināt, lai viņi būtu apmierināti. FICIL neapkalpo atsevišķus investorus vai uzņēmumus, bet darbojas kā sabiedriskā labuma organizācija, pārstāvot investorus kopumā. Attiecīgi FICIL veic interešu aizstāvību valdībā plaša spektra jautājumos, kas ietekmē investīciju vidi (nevis tikai atsevišķu uzņēmumu intereses). FICIL izstrādā arī ikgadējo Investīciju klīmata noskaņojuma indeksu.

Lai gan daudzi Latvijas uzņēmumi orientējas uz ES tirgu, ASV ieņem būtisku lomu to globālajās ambīcijās, ņemot vērā tirgus mērogu un nozīmību daudzās nozarēs. Kā norāda viens no intervētajiem ekspertiem,

daudzi Latvijas uzņēmumi ierindo ASV starp pieciem svarīgākajiem tirgiem. Vairāki Latvijas uzņēmumi ASV ir guvuši noturīgus panākumus, rādot piemēru un paverot ceļu citiem.

NOZĪMĪGI UZŅĒMUMI

DRAUGIEM GROUP

Draugiem Group

Draugiem Group ir tehnoloģiju uzņēmums ar daudziem zīmoliem. Grupas lielākais uzņēmums ir *Printful* – apdrukšanas pakalpojumu sniedzējs, kas ir Latvijas pirmais un vienīgais “vienradzis”. 2024. gadā *Printful* apvienojās ar *Printify* – citu apdrukšanas uzņēmumu Latvijā. *Printful* produkti tiek ražoti un izsūtīti no pasūtījumu izpildes centriem, kas atrodas tuvu uzņēmuma klientu bāzei. Tā kā *Printful* lielāko daļu savas darbības veic ASV, tam tur ir divi pasūtījumu izpildes centri: viens Šarlotā, Ziemeļkarolīnā, un otrs Dalasā, Teksasā. Arī citi *Draugiem Group* zīmoli darbojas ASV tirgū. Kosmētikas zīmols

Prime Prometics un bērnu rotaļlietu un aprīkojuma ražotājs *Iglu* izmanto līdzīgu izplatīšanas modeli kā *Printful* un pārdod savus produktus ASV. Tāpat produktivitātes programmatūras uzņēmums *DeskTime* un kafijas telemetrijas uzņēmums *Vendon* pārdod savus produktus un pakalpojumus ASV uzņēmumiem.

SAF Tehnika

SAF Tehnika ir Latvijas uzņēmums, kas ražo mikroviļņu datu pārraides iekārtas. Uzņēmums visus savus produktus ražo Latvijā un eksportē tos pasaules tirgū. ASV tirgus veido nozīmīgu daļu no *SAF Tehnika* darbības apjoma; uzņēmuma ASV galvenais birojs atrodas Denverā, Kolorādo, un nodrošina noliktavu uzturēšanu, loģistiku, pārdošanu, mārketingu un tehnisko atbalstu. *SAF Tehnika* produktiem ir liela tirgus daļa konkrētās ASV tirgus nišās. Piemēram, uzņēmums daudzām ASV ziņu stacijām pārdod studiju-raidītāju savienojuma risinājumus – radiosistēmas, kas pārraida signālu no ziņu studijām uz raidītāju torņiem. *SAF Tehnika* piedāvā īpaši zemas aiztures (*ultra-low-latency*) iekārtas, kas ir populāras augstfrekvences tirgotāju vidū, kuriem nepieciešami datu pārraides tikli dažādu biržu savienošanai. *SAF Tehnika* ražo arī bezvadu *Aranet* gaisa kvalitātes sensorus, kurus Kalifornijas skolas ir iegādājušās Kalifornijas skolu veselīga gaisa, santehnikas un efektivitātes programmas (CalSHAPE) ietvaros.

TIRDZNICĪBAS SARUNAS

Kopš stāšanās amatā 2025. gada janvārī ASV prezidents Donalds Tramps ir izziņojis virkni plānu par tarifu noteikšanu ārvalstu precēm. Trampa administrācijas protekcionistiskā tirdzniecības politika ir vērsta uz ASV tirdzniecības deficīta samazināšanu un vietējās ražošanas veicināšanu. Pašlaik lielākajai daļai preču, ko ASV importē no citām valstīm, tiek piemērots attiecīgajai valstij noteiktais ASV bāzes tarifs. Citas preces tiek izvērtētas

Trampa administrācijas ierosinātajā izmeklēšanā saskaņā ar ASV Tirdzniecības paplašināšanas likuma (*Trade Expansion Act*) 232. pantu, kurā tiek analizēta importa ietekme uz valsts drošību. Piemēram, nacionālās drošības apsvērumu dēļ ASV ieviesa paaugstinātus tarifus tēraudam un alumīnijam.¹⁵ Citi produkti, to- starp koksne, joprojām tiek pētīti, un nākotnē tiem var tikt piemēroti augstāki tarifi.

Tarifu makroekonomiskā teorija

Tarifi ir importētām precēm piemēroti nodokļi, kuru mērķis ir veicināt vietējo ražošanu un eksportu, nevis ārvalstu rūpniecību un importu. Lai gan tehniski tarifu maksā importētāji, tas, kurš galu galā sedz galveno slogu, ir atkarīgs no pieprasījuma un piedāvājuma cenu elastības – proti, cik jutīgi pieprasījums un piedāvājums reaģē uz cenu izmaiņām. Tarifi var uzlabot valsts tirdzniecības bilanci, padarot vietējās preces salīdzinoši lētākas par ārvalstu ražojumiem, tādējādi stimulējot eksportu un samazinot importu. Turklāt tarifi nodrošina valsts budžeta ieņēmumus no importa aplikšanas ar nodokļiem.

¹⁵ O'Neil, S.K., Huesa, G., and G. Paz-Soldan. Jul. 10, 2025. A Guide to Trump's Section 232 Tariffs, in Nine Maps. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/article/guide-trumps-section-232-tariffs-nine-maps>

Tarifi var radīt vairākas nevēlamas sekas valsts ekonomikai. Tarifu ieviešana mazina uzticību starp valstīm un var izraisīt atbildes jeb pretpasākumus. Tirdzniecības kara gadījumā eksports saruks, jo preces ārvalstu patērētājiem kļūs dārgākas. Turklāt augstākas cenas kaitē ne tikai vietējiem patērētājiem, bet arī vietējām nozarēm, kas ir atkarīgas no ārvalstu izejmateriāliem. Tā kā tarifi tiek piemēroti konkrētiem produktiem (atšķirībā, piemēram, no pievienotās vērtības nodokļa), tie var paralizēt atsevišķas nozares, bet citas atstāt neskartas. Turklāt tarifi novirza investīcijas un darbaspēku uz aizsargātām nozarēm, pārējās atstājot bez atbalsta.¹⁶ Šie liela mēroga ekonomiskie traucējumi kavē produktivitāti un ilgtermiņā var mazināt izaugsmi un konkurētspēju.

Sākot ar 2025. gada februāri, Trampa administrācija uzsāka virkni oficiālu un neoficiālu sarunu ar tirdzniecības partneriem, bieži izmantojot augstu tarifu draudus kā spiediena instrumentu. ASV tirdzniecības sarunu gaita bija svārstīga, gan Trampam, gan ES izsakot draudus, kas vēlāk tika atsaukti vai apturēti. Šo sarunu nepastāvība radīja jūtamu ekonomisko nenoteiktību visā pasaulē.

27. jūlijā panāktā vienošanās starp ASV un ES, kas noteica 15% pamatmuitas tarifu ES precēm un 0% tarifu ASV precēm, bija tikai darbības ietvars, nevis oficiālais līgums. Daudzas detaļas joprojām nav atrisinātas, un abu pušu sarunvedēji, visticamāk, vēl papildinās šo ietvaru. Turklāt ES solījumi investēt ASV un iepirkt Amerikas energoresursus nav juridiski saistošas vienošanās, bet gan korporatīvi solījumi (*corporate pledges*).¹⁷ Daļa analītiķu šos solījumus uzskata par nereāliem; piemēram, 2024. gadā ASV eksportēja uz ES enerģiju 76 miljardu dolāru

vērtībā, tāpēc šī apjoma palielināšana vairāk nekā trīs reizes tik īsā laika posmā šķiet gandrīz neiespējama.¹⁸

Šīs vienošanās stabilitāte joprojām ir neskaidra, un vairāki intervētie respondenti izteica šaubas, ka tā būs galīgā ASV un ES tirdzniecības vienošanās Trampa prezidentūras laikā. Lai gan 27. jūlija paziņojums ieviesa zināmu stabilitāti, tirdzniecības attiecību nākotne ir visai neskaidra. Ja ES uzņēmumi nespēs izpildīt savus vērienīgos solījumus, Trampa administrācija varētu piespiest ES atgriezties pie sarunu galda. Tajā pašā laikā atgriešanās pie sarunām nozīmētu mazticamu Trampa administrācijas atzišanos, ka tās noslēgtā vienošanās ir bijusi neveiksmīga. 27. jūlijā noteiktā ietvara sekmes un ilgtspēja ir atkarīga ne tikai no ASV un ES attiecībām, bet arī no globālās dinamikas un ASV politikas. Tomēr šķiet, ka ASV tarifi tuvākajā nākotnē paliks spēkā.

¹⁶ K., S. Jul. 31, 2018. Why tariffs are bad taxes. The Economist.

<https://www.economist.com/the-economist-explains/2018/07/31/why-tariffs-are-bad-taxes>

¹⁷ Smialek, J. Jul. 29, 2025. How the E.U. Wooed Trump With Flashy but Flimsy Numbers. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2025/07/29/world/europe/europe-us-trade-deal-investments.html>

¹⁸ Abnett, K and A. Somasekhar. Jul. 29, 2025. EU's \$250 billion-per-year spending on US energy is unrealistic. Reuters.

<https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/eus-250-billion-per-year-spending-us-energy-is-unrealistic-2025-07-28/>

Tirdzniecības sarunu hronoloģija

2025

10. februāris

ASV prezidents Donalds Tramps atkārtoti atjauno 25% tarifu visam tērauda un alumīnija importam ASV.

14. februāris

Tramps izsludina nodomu no 2. aprīļa noteikt tarifus automašīnu importam.

12. marts

ES paziņo par plānu ieviest atbildes tarifus pret ASV. Tie stātos spēkā 1. aprīlī, paredzot laiku sarunu turpināšanai.

13. marts

Reaģējot uz ES plāniem, Tramps draud piemērot 200% tarifu visiem alkoholiskajiem dzērieniem no ES.

26. marts

Tramps paziņo par 25% tarifa piemērošanu visām automašīnām un to detaļām.

2. aprīlis

Tramps iepazīstina ar savu Atbrīvošanas dienas (*Liberation Day*) plānu par savstarpējiem tarifiem, kas paredzēti, lai atjaunotu tirdzniecības līdzsvaru starp ASV un ārvalstīm. Plāns paredz visām valstīm noteikt 10% pamata tarifu, savukārt valstīm ar tirdzniecības pārpalikumu attiecībā pret ASV, piemērot augstākus tarifus. Saskaņā ar šo plānu ES tiktu piemērots vismaz 20% tarifs visām precēm.

9. aprīlis

Savstarpējie tarifi uz īsu brīdi stājas spēkā, un ES izsludina savu atbildes tarifu paketi, kam būtu jāstājas spēkā nedēļu vēlāk. Vēlāk tajā pašā dienā Tramps paziņo par 90 dienu pārtraukumu sarunās un atgriešanos pie 10% bāzes tarifiem.

10. aprīlis

ES aptur plānoto savstarpējo tarifu ieviešanu.

21. augusts

ASV un ES atklāj sīkāku informāciju par jauno tirdzniecības sistēmu. Trampa administrācija paziņo, ka nosaka 15% griestus 232. panta tarifiem kokmateriāliem, pusvadītājiem un farmācijas produktiem.

11. jūlijs

Tramps paziņo, ka ASV no 1. augusta piemēros 30% tarifu visām ES precēm.

27. jūlijs

ASV un ES paziņo par tirdzniecības vienošanos, kas paredz 15% bāzes tarifu ES precēm un 0% bāzes tarifu ASV precēm. Kā daļu no šīs vienošanās ES pauž nodomu līdz 2029. gadam investēt ASV 600 miljardus ASV dolāru un nākamo trīs gadu laikā iepirkt ASV energoresursus 750 miljardu ASV dolāru vērtībā.

4. jūnijs

ASV paaugstina tarifus tēraudam un alumīnijam līdz 50%.

23. maijs

Tramps ierosina no 1. jūnija noteikt 50% tarifus precēm no ES.

25. maijs

Pēc telefonsarunas ar Eiropas Komisijas priekšsēdētāju Ursulu fon der Leienu ASV prezidents paziņo, ka atliks 50% tarifu ieviešanu, lai dotu iespēju tirdzniecības sarunām.

29. aprīlis

Tramps paraksta divus rīkojumus, ar kuriem tiek pārskatīti tarifu nosacījumi automobiļu ražotājiem, lai novērstu situāciju, kurā tarifi jāmaksā gan par metālu, gan par detaļām.

NOZARES NOSKAŅOJUMS

Gandrīz ikviens respondents – no privātā sektora līdz pat valdības un NVO pārstāvjiem – par Latvijas uzņēmumu lielāko izaicinājumu, gan eksporta jomā, gan investīciju piesaistē atzīst nenoteiktību. Daudzi norāda, ka tarifu radītā ekonomiskā nenoteiktība ir vismaz tikpat liels drauds uzņēmējdarbībai kā paši tarifi, vismaz makroekonomikas līmenī. Vairāki uzņēmumu vadītāji pauž viedokli – pat ja tarifi rīt tiktu atcelti, tie jau ir nodarījuši neatgriezenisku kaitējumu transatlantiskajām tirdzniecības attiecībām starp ASV un ES.

Eksportētāji, kuri bija pieraduši pie brīvās tirdzniecības paradigmas, ir nonākuši jaunā protekcionisma realitātē. Kā norāda viens no intervētajiem uzņēmumu vadītājiem – ASV nodokļu konsultanti nespēj sniegt Latvijas uzņēmumiem skaidrus ieteikumus, kā rīkoties, jo ikviens administrācijas paziņojums ir jāvērtē ar lielu piesardzību. Šī situācija ir radījusi arī jaunas administratīvās izmaksas; piemēram, kāds Latvijas eksportētājs bija spiests reorganizēt savas piegādes ķēdes Kanādā, lai izvairītos no saskares ar ASV, un mainīt cenu sarakstus citām Amerikas kontinenta valstīm, pārejot no norēķiniem ASV dolāros uz vietējām valūtām.

Vairāki respondenti pauž bažas arī par makroekonomisko faktoru ietekmi uz Latvijas un ASV ekonomiskajām saitēm. Uzņēmumu vadītāji kā galveno iemeslu prognozētajam Latvijas eksporta kritumam turpmākajos gados min patēriņa samazināšanos. Vējais ES tirgus iepriekš mudināja uzņēmumus meklēt iespējas ārpus Eiropas, un daudzi izvēlējās izvērst darbību ASV. Taču tagad, vājinoties arī ASV tirgum, daži uzņēmumi ir nonākuši strupceļā.

Mežrūpniecība ir uzskatāms šīs dinamikas piemērs. Tā kā ES pieprasījums pēc kokmateriāliem ir zems, Eiropas ražotāji pārorientējās uz ASV tirgu, un šī tendence ir skaidri vērojama arī Latvijas kokmateriālu rūpniecībā.¹⁹

Šobrīd pieprasījums ASV sāk samazināties, un to nespēj kompensēt ES pieprasījums. Tā kā noiets ES tirgū, visticamāk, nespēs pilnībā aizstāt ASV tirgus apjomus, uzņēmumi mēģina paildzināt esošās ekonomiskās attiecības. Kāds mežsaimniecības nozares uzņēmuma vadītājs pat norādīja, ka Latvijas kokmateriālu ražotāji, visticamāk, turpinās eksportēt uz ASV pat ar zaudējumiem, lai tikai saglabātu stratēģiski svarīgās partnerattiecības. Ja patēriņš ASV turpinās sarukt, šāds scenārijs var atkārtoties arī citās nozarēs.

Uzņēmumu vadītāji arī izsaka bažas par vājā ASV dolāra ietekmi uz Latvijas eksportu. Spēcīgs ASV dolārs attiecībā pret eiro ir izdevīgs Latvijas eksportētājiem, jo ASV patērētāji tādējādi var atļauties iegādāties vairāk ārvalstu preču. Diemžēl Latvijas eksportētājiem ASV tarifi ir mazinājuši pieprasījumu pēc dolāra. Turklāt ASV dolāra kā globālās rezerves valūtas dominances mazināšanās (pat ja pašlaik nav dzīvotspējīgas alternatīvas) to tikai vēl vairāk novājinās. Makroekonomiskie apstākļi, proti, spēcīgs ASV dolārs un augsts patēriņš ASV, kas 2022. gadā veicināja Latvijas eksportu, ir strauji izzuduši.

ASV tarifu un vispārējo ekonomisko apstākļu ietekmē uzņēmumi ir mainījuši savas darbības stratēģijas. Daudzi eksportētāji ir sasnieguši piesātinājuma punktu ASV tirgū, un, kā norāda kāds no intervētajiem NVO pārstāvjiem, pieprasījuma krituma un augstāku tirdzniecības barjeru dēļ kļūst arvien grūtāk piesaistīt jaunus klientus. Uzņēmumi, kuri jau ir ieguvuši to ASV klientu daļu, ko pašreizējos ekonomiskajos apstākļos ir reāli iespējams piesaistīt, tagad fokusējas uz esošo attiecību uzturēšanu, nevis paplašina klientu bāzi. Lai gan eksportētāji cer saglabāt klātbūtni ASV, daudzi kā rezerves plānu izskata arī jaunus tirgus. Galu galā Latvijas uzņēmumi pārtrauks darbību ASV, ja tā kļūs izteikti nerentabla.

¹⁹ Malliris, P. and J. Pruski. Jul. 27, 2023. How European exports have become the lumber success story of 2023 so far. Fastmarkets. <https://www.fastmarkets.com/insights/european-exports-become-lumber-success-story-2023/>

3. PERSPEKTĪVAS UN IESPĒJAS

EKSPORTS UZ ASV

Pašreizējie apstākļi rada ievērojamas grūtības Latvijas eksportētājiem ASV tirgū. Kamēr tarifi uzņēmumiem rada tiešas izmaksas, nenoteiktība apdraud gan jau nostiprinājušos, gan jaunus uzņēmumus. Eksportētāji, kas jau sen darbojas ASV, pārvērtē savu darbību, bet potenciālie eksportētāji jūt, ka šis nav piemērotākais brīdis ieiešanai tirgū. Kā norāda kāds NVO vadītājs, Latvijas uzņēmumi tagad jūtas mazāk gaidīti ASV.

Tomēr atsevišķi Latvijas eksportētāji no tarifiem var gūt negaidītas priekšrocības. Kāds no intervētajiem uzņēmuma vadītājiem prognozē, ka par spīti tarifiem uzņēmuma noiets ASV saglabāsies augsts, jo uzņēmuma galvenie konkurenti produktus ASV tirgum importē no Ķīnas. Ja Ķīnai tiks piemēroti augstāki tarifi nekā Eiropas Savienībai (kas šķiet ticami), šis uzņēmums varētu iegūt konkurences priekšrocības, piedāvājot zemākas cenas.

Pastāv neliela varbūtība, ka arī Latvijas kokrūpniecība varētu būt ieguvēja, ja šajā scenārijā Kanādai tiktu piemēroti augstāki tarifi nekā ES, jo ASV lielāko daļu koksnes importē tieši no Kanādas. Tomēr tas zaudētu nozīmi, ja ASV ieviestu 232. panta tarifus koksnei. Turklāt paredzams, ka pieprasījums pēc Latvijas kokmateriāliem saruks neatkarīgi no šiem faktoriem.

Latvijas uzņēmumi, kuru piegādes ķēdes apiet ASV, varētu iegūt priekšrocības salīdzinājumā ar atsevišķiem konkurentiem.

Piemēram, Kanādas uzņēmuma piegādes ķēde var vairākkārt šķērsot ASV un Kanādas robežu, kā rezultātā prece var tikt aplikta ar tarifiem dubultā vai pat trīskāršā apmērā. Gala rezultātā salīdzinošais tarifu līmenis var kļūt par izšķirošo faktoru, kas nosaka, kā ASV tarifi ietekmēs Latvijas eksportētājus.

Pakalpojumu tirdzniecība pašlaik piedāvā ilgtermiņīgākās iespējas Latvijas eksporta pieaugumam uz ASV. Pirmkārt, pakalpojumi netiek aplikti ar tarifiem un "tirdzniecības karš" tos tieši neietekmēs, ja vien nenotiks būtiska situācijas saasināšanās. Otrkārt, Latvijas zemākās darbaspēka izmaksas ļauj Latvijas uzņēmumiem piedāvāt pakalpojumus par konkurētspējīgām cenām ASV tirgū.

Igaunijas un Lietuvas panākumi apliecina, ka Baltijas valstis var sekmīgi attīstīties kā pakalpojumu eksportētājas. Visbeidzot, Latvijas nesena datorpakalpojumu eksporta pieaugums uz ASV liecina, ka šī tendence jau ir uzņēmusi apgriezienus. Pakalpojumu eksporta pieaugums, jo īpaši tādās jomās kā IT vai finanšu tehnoloģijas (*fintech*), varētu paplašināt Latvijas tirdzniecību ar ASV un vienlaikus sekmēt ekonomikas inovācijas – ar nosacījumu, ka šo izaugsmi virza privātā sektora konkurētspēja, nevis subsīdijas vai valsts politika.

ASV INVESTĪCIJU PIESAISTE

Latvija saskaras ar būtiskiem izaicinājumiem ASV investīciju piesaistē. Pirmkārt, globālā ekonomiskā nenoteiktība rada nelabvēlīgu investīciju vidi. Investori tiecas minimizēt riskus, tādēļ augošā nenoteiktība negatīvi ietekmē investīciju perspektīvas visās jomās. Turklāt viens no Trampa administrācijas tarifu politikas mērķiem ir stimulēt ASV iekšzemes, nevis ārvalstu investīcijas, jo īpaši

ražošanas nozarē. Kopumā globālā situācija ASV investīciju piesaistei ir mazāk labvēlīga, nekā tas bijis iepriekš.

Arī valsts līmenī Latvijas investīciju vide saskaras ar izaicinājumiem. ASV Valsts departamenta 2024. gada ziņojumā par investīciju klimatu cilvēkkapitāls ir identificēts kā viena no galvenajām problēmām,

par piemēru minot kvalificēta darbaspēka trūkumu,²⁰ ar ko investori saskaras visās trijās Baltijas valstīs.²¹ Tas ir saistīts ar Latvijas nelielo teritoriju – valstī, kurā dzīvo mazāk nekā divi miljoni iedzīvotāju, neatkarīgi no tās attīstības līmeņa, kvalificētu speciālistu skaits ir objektīvi ierobežots.

Šo apsvērumu dēļ Latvijai būtu jākoncentrējas uz nozarēm un uzņēmumiem, kas nav darbaspēka ietilpīgi – šāds viedoklis pausts Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) 2024. gada Investīciju vides noskaņojuma indeksa ziņojumā.²² Neskatoties uz šo izaicinājumu, Latvijas zemās darbaspēka izmaksas joprojām ir viena no galvenajām valsts priekšrocībām.²³ Ja ASV investoriem izdodas atrast nepieciešamos speciālistus, tos ir iespējams nodarbināt par ievērojami zemāku samaksu nekā ASV darbiniekiem.

Vairāki respondenti atzīmē, ka ASV investori Latvijas ģeopolitisko situāciju uzskata par augsta riska zonu. Ikviens investors savā riska novērtējumā ņem vērā Krievijas radīto draudu iespējas. Tas, kā un kad beigsies karš Ukrainā, varētu būtiski ietekmēt ASV investoru viedokli par Latviju un Baltijas valstīm kopumā. Daži amerikāņi par Latviju zina tikai NATO un Krievijas agresijas kontekstā.

Latvijai ir jāveic pasākumi, lai veicinātu atpazīstamību un izpratni par riskiem. Viens no intervētajiem NVO pārstāvjiem norāda, ka investoru bažas par ģeopolitiskajiem riskiem reģionā varētu mazināt Baltijas valstu sadarbība, proti, ja būs redzams, ka Baltijas valstis cieši sadarbojas dažādos jautājumos, sākot no aizsardzības līdz ekonomiskajai attīstībai, tas investoros varētu radīt pārliecību par reģiona spēju pretoties Krievijas draudiem.

Latvijai ir daudzas tādas pašas investīciju priekšrocības kā Igaunijai un Lietuvai – zemas darbaspēka izmaksas, spēcīga digitālā infrastruktūra un piekļuve ES tirgum. Tomēr Latvija atšķirībā no kaimiņvalstīm nav pietiekami izmantojusi iespēju veidot savu valsts zīmolu. Kamēr Igaunija ir radī-

jusi e-Igaunijas (*e-Estonia*) tēlu un Lietuva pozicionējusi Viļņu kā finanšu tehnoloģiju (*fintech*) centru, Latvija ir iestrēgusi kaut kur pa vidu.

Sadarbība ar Baltijas kaimiņvalstīm ļautu Latvijai efektīvāk realizēt savu zīmola potenciālu. Pievienojoties kopējam Baltijas tēlam – digitāli attīstītām, uzņēmējdarbībai draudzīgām valstīm ar zemu birokrātijas līmeni – Latvija palielinātu savu kā investīciju galamērķa pievilcību. Piemēram, Baltijas valstis varētu izvietot savus konsulātus ASV vienuviet ar biznesa akceleratoriem vai domnīcām, tā panākot inovāciju mēroga ekonomiju. Viens no respondentiem norāda, ka šo modeli jau izmanto Nīderlande, Dānija un Šveice. Lietuvas lēmums izvietot savu *InnoHub* kopā ar Ziemeļvalstu inovāciju namu (*Nordic Innovation House*) silīcija ielejā apliecina pārējo Baltijas valstu gatavību sadarboties šajā jomā. Resursu apvienošana un sadarbība ļautu Baltijas valstīm darboties efektīvāk, vienlaikus attīstot dinamisku zīmolu, kas piesaistītu investīcijas visām trim valstīm.

Arī atsevišķas Latvijas nozares, piemēram, aizsardzības sektors, apliecina ievērojamu potenciālu ASV investīciju piesaistei. Latvijas saspringtā ģeopolitiskā situācija, vadošā loma bezpilota lidaparātu (dronu) tehnoloģiju izstrādē un nepieciešamība paplašināt vietējo aizsardzības industrijas bāzi apvienojumā ar ASV vērienīgo un inovatīvo militāro rūpniecību rada labvēlīgus apstākļus sadarbībai. Turklāt privātā sektora sadarbība aizsardzības jomā stiprinās Latvijas, ASV un NATO kopējās nacionālās drošības intereses.

Latvijas bezpilota lidaparātu uzņēmums *Edge Autonomy* ir lielisks piemērs tam, kā ASV investīcijas var stimulēt aizsardzības rūpniecību. *Edge Autonomy* sāka darbību kā *UAV Factory*, līdz to 2021. gadā iegādājās ASV privātā kapitāla investīciju uzņēmums *AE Industrial Partners*.²⁴ 2025. gada janvārī ASV aerokosmosa uzņēmums *Redwire* paziņoja par *Edge Autonomy* pārņemšanu.²⁵

²⁰ U.S. Department of State. 2024. 2024 Investment Climate Statements: Latvia. <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/latvia/>

²¹ Foreign Investors Council in Latvia (FICIL). May 2025. FICIL Sentiment Index 2024: The Baltic States Edition. https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2025/05/FICIL-Sentiment-Index-report_2024-1.pdf

²² Foreign Investors Council in Latvia (FICIL). May 2025. FICIL Sentiment Index 2024: The Baltic States Edition. https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2025/05/FICIL-Sentiment-Index-report_2024-1.pdf

²³ U.S. Department of State. 2024. 2024 Investment Climate Statements: Latvia. <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/latvia/>

²⁴ Asere, A. Mar. 4, 2025. Edge Autonomy Riga to have a new owner. LSM. <https://eng.lsm.lv/article/economy/business/04.03.2025-edge-autonomy-riga-to-have-a-new-owner.a590184/>

²⁵ Redwire. Jan. 20, 2025. Redwire Announces Acquisition of Edge Autonomy; Transformational Transaction Creates a Multi-Domain, Scaled and Profitable Space and Defense Tech Company. <https://ir.redwirespace.com/news-events/press-releases/detail/153/redwire-announces-acquisition-of-edge-autonomy>

Jūnijā, īsi pēc darījuma noslēgšanas, *Edge Autonomy* paziņoja par ievērojamu savu ražotņu paplašināšanu Latvijā, kas ļaus uzņēmumam palielināt ražošanas jaudu un eksportu.²⁶ Citi aizsardzības uzņēmumi, sekojot *Edge Autonomy* piemēram, varētu radīt vienlaicīgu labumu gan ASV investoriem, gan Latvijas ekonomikai.

Arī citas nozares paver potenciālu ASV investīcijām. Viens no respondentiem norāda uz enerģētikas nozari kā perspektīvu investīciju jomu, jo Latvijai ir nepieciešami enerģijas uzglabāšanas risinājumi, ņemot vērā valsts plānus izveidot stratēģiskās enerģijas rezerves un nodrošināt pietiekamu enerģijas piegādi pēc atslēgšanās no Krievijas un Baltkrievijas elektrotīkliem.²⁷ Latvijas Ministru kabinets neseno novirzīja gandrīz 60 miljonus eiro akumulatoru uzglabāšanas sistēmu izveidei Rēzeknē, savukārt Latvijas valsts enerģētikas uzņēmums *Latvenergo* ir paziņojis par plāniem līdz 2030. gadam uzbūvēt 250 MW akumulatoru uzglabāšanas sistēmu.²⁸ Inovatīvi ASV uzņēmumi, kas darbojas gan tradicionālās, gan zaļās enerģijas uzglabāšanas nozarē, varētu investēt Latvijā, palīdzot nodrošināt pieprasījumu pēc enerģijas uzglabāšanas.

Latvija un ASV jau īsteno sadarbību enerģētikas jomā – ASV Enerģētikas departamenta Nacionālā atjaunojamās enerģijas laboratorija kopā ar Latvijas valsts enerģētikas uzņēmumu *Latvenergo* veic pētījumu par Latvijas enerģētikas nākotni.²⁹ Šī pētījuma

rezultāti varētu veicināt jaunas enerģētikas partnerības izveidi starp Latviju un ASV.

Arī tehnoloģiju nozare paver ievērojamu investīciju potenciālu. Inovatīvi Latvijas tehnoloģiju uzņēmumi demonstrē spēcīgu sinerģiju ar daudziem ASV uzņēmumiem. Līdzīgi kā *Edge Autonomy* gadījumā, Latvijas uzņēmumu pārņemšana var būt savstarpēji izdevīga: ASV uzņēmumi tādējādi varētu paplašināt savu produktu klāstu, bet Latvija piesaistītu vērtīgas investīcijas. Latvijas jaunuzņēmumu iegāde varētu arī sekmēt pakalpojumu eksportu uz ASV nākotnē, pateicoties kapitāla pieplūdumam un izveidotajiem kontaktiem ASV tirgū. Tomēr, lai gan uzņēmumu pārņemšanai ir savas priekšrocības, tas nav Latvijas prioritārais scenārijs. Ārvalstu investīcijas un stratēģiskas partnerības, kas neparedz pilnīgu uzņēmuma izpirkšanu, piedāvā Latvijai labākas iespējas saglabāt kontroli un peļņu vietējā līmenī.

Visbeidzot, izglītības partnerības varētu būt vērtīgs Latvijas attīstības katalizators. Pētniecības finansējuma samazinājums ASV varētu padarīt Eiropas, tostarp Latvijas, universitātes, par pievilcīgiem galamērķiem pētniecības un inovāciju jomā.³⁰ Ārvalstu zinātnieku un studentu piesaiste varētu palīdzēt Latvijas universitātēm vēl vairāk sekmēt valsts STEM nozaru attīstību. Latvijas uzņēmumu izaugsme un inovācijas spēja iespējama vienīgi ar augsti izglītotu darbspēku.

²⁶ The Baltic Times. Jun. 6, 2025. Edge Autonomy opens a major manufacturing facility in Riga – operations in Latvia double in scale. https://www.baltictimes.com/edge_autonomy_opens_a_major_manufacturing_facility_in_riga_operations_in_latvia_double_in_scale/

²⁷ Patricolo, C. Jul. 17, 2024. Latvia allocates €134 million for biomethane production and battery energy storage. CEENERGYNEWS. <https://ceenergynews.com/bioenergy/latvia-allocates-e134-million-for-biomethane-production-and-battery-energy-storage/>

²⁸ Markosyan, M. Feb. 24, 2025. Latvenergo plans 250 MW of energy storage by 2030. Renewables Now. <https://renewablesnow.com/news/latvenergo-plans-250-mw-of-energy-storage-by-2030-1271285/>

²⁹ Ministry of Economics of the Republic of Latvia. Aug. 24, 2024. AS "Latvenergo" will collaborate with the U.S. National Renewable Energy Laboratory. <https://www.em.gov.lv/en/article/latvenergo-will-collaborate-us-national-renewable-energy-laboratory>

³⁰ Rīga Stradiņš University. May 20, 2025. "Latvijas formula": instability in the US opens up opportunities for Latvian research. <https://www.rsu.lv/en/news/latvijas-formula-instability-us-opens-opportunities-latvian-research>

SECINĀJUMI

Latvijas ekonomiskās attiecības ar ASV ir mērenas, taču tās paplašinās. Pašreizējā tirdzniecības vide, ko raksturo tarifi un nenoteiktība, rada reālus izaicinājumus, vienlaikus izgaismojot jomas, kurās Latvijas uzņēmumi spēj konkurēt. Pakalpojumu un tehnoloģiju eksportam piemīt vislielākais izaugsmes potenciāls, savukārt aizsardzības un enerģētikas sektori piedāvā ievēroja-

mas iespējas ASV investīciju piesaistei. Lai šo potenciālu realizētu, Latvijai jāpievēršas unikāla Baltijas zīmola izveidei, kas sadarībā ar Igauniju un Lietuvu demonstrētu stabilitāti un inovācijas. Uzlabojot gan investoru, gan patērētāju priekšstatus, Latvija var pārvērst savu līdzšinējo nelielo tirgus klātbūtni par augošām ilgtermiņa ekonomiskajām attiecībām.

AUTORS

Nataniels Feigelsons (*Nathaniel Feigelson*)

Stenfordas Universitātes ekonomikas students. 2025. gadā kā pētnieks–praktikants darbojās domnīcā *LaSER* Stenfordas Universitātes starptautiskās prakses programmas ietvaros. Pašlaik Nataniels strādā Hūvera institūtā par bijušā ASV nacionālās drošības padomnieka H. R. Makmāstera pētniecības asistentu. Šajā amatā reizi divās nedēļās viņš gatavo ziņojumus par ģeopolitiskajām tendencēm Amerikas kontinentā, kā arī par globālajiem izaicinājumiem enerģētikas, vides un veselības jomās. Nataniela pētnieciskās intereses ir vērstas uz starptautiskās ekonomikas, vides problēmu un sabiedriskās veselības saskares punktiem.

Latvijas Stratēģijas un Ekonomikas Risinājumu Institūts

Latvijas Stratēģijas un ekonomikas risinājumu institūta (domnīca LaSER) mērķis ir izstrādāt un piedāvāt Latvijas politikas īstenotājiem jaunas, inovatīvas un pierādījumos balstītas politiskās idejas.

